

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**на тему ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ АУДИТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ
АУДІОКНИГ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0352-а
спеціалізації 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Дудка Юлія Олександрівна

Керівник д.пед.н., проф. Пахомова Т. О.

Рецензент к.пед.н., доц. Надточій Н. О.

Запоріжжя – 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет іноземної філології

Кафедра англійської філології та лінгводидактики

Освітній рівень магістр

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська

Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри

Надточій Н. О.

« » 2023 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА**

ДУДКИ ЮЛІЇ ОЛЕКСАНДРІВНИ

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Формування англомовної аудитивної компетентності майбутніх вчителів із використанням аудіокниг художніх творів»

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) Пахомова Тетяна Олександрівна,
д.пед.н., професор

затверджені наказом ЗНУ від «11» квітня 2023 року № 521-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту): 5 грудня
2023 року

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту): теоретико-методологічні
засади методики навчання аудіюванню у вищих учбових закладах,
дослідження особливостей використання засобів навчання для формування
англомовної аудитивної компетентності

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): 1) теоретичні передумови формування англомовної аудитивної компетентності майбутніх учителів із використанням аудіокниг художніх творів; 2) методика формування англомовної аудитивної компетентності майбутніх учителів із використанням аудіокниг художніх творів; 3) експериментальна перевірка ефективності методики формування англомовної аудитивної компетентності

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Пахомова Т.О., д. пед.н., проф	26.06.2023	26.06.2023
Розділ 1	Пахомова Т.О., д. пед.н., проф	10.07.2023	10.07.2023
Розділ 2	Пахомова Т.О., д. пед.н., проф	14.08.2023	14.08.2023
Розділ 3	Пахомова Т.О., д. пед.н., проф	18.09.2023	18.09.2023
Висновки	Пахомова Т.О., д. пед.н., проф	20.10.2023	20.10.2023

6. Дата видачі завдання 25.05.2023

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	травень 2023	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2023	виконано
3.	Написання вступу	червень 2023	виконано
4.	Написання теоретичного розділу 1	липень 2023	виконано
5.	Написання практичного розділу 2	серпень 2023	виконано
6.	Написання практичного розділу 3	вересень 2023	виконано
7.	Формулювання висновків	жовтень 2023	виконано
8.	Проходження нормоконтролю	листопад 2023	виконано
9.	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2023	виконано
10.	Захист	грудень 2023	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____

Ю. О. Дудка

Керівник роботи (проєкту) _____

Т. О. Пахомова

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____

Е. О. Веремчук

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 66 стор., 61 джерело.

Об'єктом дослідження є процес формування англомовної аудитивної компетентності майбутніх учителів.

Предмет дослідження – методика формування англомовної аудитивної компетентності майбутніх учителів із використанням аудіокниг сучасних англомовних оповідань.

Мета – розробити та експериментально перевірити методику формування англомовної аудитивної компетентності майбутніх учителів із використанням аудіокниг художніх творів.

Теоретико-методологічні засади становлять: методики використання аудіо- та відеоматеріалів з допомогою сучасних засобів навчання (О. Сіваченко, О. Захарова, Н. Новоградська-Морська), організація позааудиторної роботи (Д. Позняк, І. Задорожна), формування мотивації (І. Задорожна), навчання професійного аудіювання (О. Бочкарьова), урахування варіативності сучасної англійської мови (О. Мацнева).

Отримані результати. Проведення експериментального навчання довело, що проблема з формуванням англомовної аудитивної компетентності все ще є актуальною, проте при належній організації навчального процесу підвищення навичок студентів є можливим і результативним. Під час експерименту у студентів спостерігали підвищений рівень мотивації, активність, знижений рівень тривожності та розсіяності. Працюючи систематично самостійно вдома та аудиторно, студенти досягли високих результатів та довели ефективність запропонованої нами методики.

Ключові слова: англомовна аудитивна компетентність, аудіокниги, аудіювання, майбутні учителі, критерії відбору художніх текстів, система вправ, сучасні оповідання

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	4
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ АНГЛОМОВНОЇ АУДИТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ З ВИКОРИСТАННЯМ АУДІОКНИГ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ.....	8
1.1 Проблема формування іншомовної аудитивної компетентності та стан її дослідження.....	8
1.2 Психологічні та лінгвістичні передумови формування іншомовної аудитивної компетентності майбутніх викладачів.....	11
1.3 Аудіокниги в методичному контексті формування аудитивної компетентності.....	18
1.4 Формування англомовної аудитивної компетентності в професійній підготовці майбутніх вчителів.....	25
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ АУДИТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ АУДІОКНИГ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ.....	31
2.1 Відбір навчального матеріалу для формування іншомовної аудитивної компетентності майбутніх учителів.....	31
2.2 Система вправ та етапи навчання для формування англомовної аудитивної компетентності майбутніх вчителів.....	34
2.3 Організація процесу формування англомовної аудитивної компетентності майбутніх вчителів із використанням аудіокниг художніх творів.....	48

РОЗДІЛ 3 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ АУДИТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ З ВИКОРИСТАННЯМ АУДІОКНИГ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ.....	50
3.1 Організація експериментального навчання та інтерпретація результатів.....	50
3.2 Методичні рекомендації щодо формування англomовної аудитивної компетентності майбутніх вчителів із використанням аудіокниг художніх творів.....	53
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ІАК – іншомовна аудитивна компетентність

ААК – англомовна аудитивна компетентність

ХТ – художній твір

ХД – художній дискурс

ВСТУП

Англійська мова є однією з найпоширеніших мов у світі, а вільне володіння нею вважається престижним та надає перевагу людині під час пошуку високооплачуваної роботи. Основи володіння цією мовою учні вчать ще з перших класів школи, проте при недостатній компетенції викладачів та неправильній подачі матеріалу вони можуть призупинитися у розвитку своїх навичок. Як результат цих показників, в останні роки в Україні значно посилилася підготовка вчителів іноземної мови, які зможуть забезпечити учнів належним рівнем її володіння.

Говорячи про загальну комунікативну компетентність учнів шкіл та студентів, варто згадати про важливість розвитку саме аудитивної компетентності, оскільки саме на ній базується успішне спілкування з іншими людьми та з носіями цієї мови. Проблема формування англомовної аудитивної компетентності є актуальною серед вітчизняних та зарубіжних науковців, які вивчали особливості навчання аудіюванню майбутніх вчителів, магістрантів лінгвістики, студентів технічних напрямків та психолого-педагогічних (І. П. Задорожна, О. Ю. Малушко, Д. В. Позняк). Також особливу увагу приділяли вивченню різних варіантів мови в залежності від класу [CIPRC 1984] і регіону та здатності до їх розуміння і стратегій, які допоможуть провести процес аудіювання ефективно (О. А. Мацнева, А. Е. Міхіна). Методики формування англомовної аудитивної компетентності були розроблені з використанням сучасних засобів навчання, таких, як: підкасти, художні фільми, новини, інтерв'ю, відео і тд (О. О. Сіваченко, О. Ю. Захарова). Навчанням аудіюванню за допомогою аудіокниг займалися: Дж. Браун (J. Brown), М. Буркей (M. Burkey) та ін.

Проблема формування аудитивної компетентності є відносно новою та перебуває в центрі уваги в багатьох країнах, проте статистика свідчить про те, що на даний момент не розроблено універсальної стратегії процесу

аудіювання, результат чого виражений у недостатній обізнаності студентів та учнів мови, яку вони вивчають.

Актуальність роботи полягає саме у недостатньо дослідженій проблемі формування англомовної аудитивної компетентності, що зумовлює необхідність додаткового опрацювання фактів та наявних матеріалів.

Наукова новизна полягає у організації власної методики формування англомовної аудитивної компетентності шляхом підбору сучасних англомовних текстів та вправ, які розроблені з урахуванням сучасної психології студентів та труднощів, з якими вони можуть стикатися.

Об'єктом дослідження є процес формування англомовної аудитивної компетентності майбутніх вчителів.

Предметом – методика формування англомовної аудитивної компетентності майбутніх учителів з використанням аудіокниг художніх творів.

Мета – розробити та експериментально перевірити методику формування англомовної аудитивної компетентності майбутніх учителів із використанням аудіокниг художніх творів.

Для досягнення мети було поставлено наступні завдання:

- 1) проаналізувати сучасний стан проблеми, виявити передумови формування аудитивної компетентності з використанням художніх текстів;
- 2) дослідити особливості сучасного англомовного художнього дискурсу, визначити методичні засади формування аудитивної компетентності;
- 3) визначити критерії відбору текстів для аудіювання;
- 4) сформулювати етапи формування аудитивної компетентності, розробити систему вправ;
- 5) перевірити ефективність запропонованої методики шляхом експерименту, укласти методичні рекомендації з її використання.

Матеріалом дослідження стали сучасні короткі англомовні оповідання у форматі аудіокниг.

Методи дослідження. Дослідження здійснювалось з використанням таких методів та прийомів: теоретичний – вивчення педагогіки та психології, емпіричний – спостереження, збір матеріалу, статистичний – організація результатів.

Практична значущість полягає у можливому використанні викладачами запропонованої методики під час занять у вищих учбових закладах.

Апробація результатів дослідження.

Тези доповіді на II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Різдвяні студентські наукові читання» на тему «Формування англomовної аудитивної компетентності майбутніх вчителів із використанням аудіокниг художніх творів».

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури.

У вступі подано загальні відомості про наукову працю, її мету та актуальність.

У першому розділі подано загальні відомості про стан дослідження проблеми.

Другий розділ демонструє приклад організації навчання студентів з використанням комплексу вправ.

У третьому розділі підведено підсумки організованої роботи та результат.

Загальна кількість сторінок 66, кількість використаних джерел 61.

РОЗДІЛ 1

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ АНГЛОМОВНОЇ АУДИТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ З ВИКОРИСТАННЯМ АУДІОКНИГ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ

1.1 Проблема формування іншомовної аудитивної компетентності та стан її дослідження

Формування іншомовної аудитивної компетентності (тут і далі ІАК) – поняття відносно нове [НШНП 2018]. Своєї значимості в Україні воно набуло у зв'язку з започаткуванням та розвитком нової української школи. Окрім того, що НУШ вплинула на загальні концепції освіти та співпраці педагогів з батьками та їх дітьми, значних змін зазнала предметна навчальна програма, а також вимоги до здобувачів освіти. Тепер навчання іноземної мови спрямоване не стільки на читання та письмо, скільки на розвиток аудитивних навичок, а отже – нові напрямки потребують нового підходу і педагогів, які можуть правильно сконструювати та застосувати цей підхід [РНУШ 2018].

Також варто зазначити, що область аудіювання, як і будь-яка інша, має власні найбільш актуальні напрями досліджень:

1) використання автентичних матеріалів, до яких відносяться аудіо- та відеоряди, та яке має відбуватися з допомогою сучасних засобів навчання. До таких відносять теленовини, публіцистичні тексти, фільми, інтерв'ю [Захарова 2009], підкасти [Малушко 2013], художні аудіотвори, радіопередачі, тощо;

2) навчання аудіюванню не базового рівня, але професійно-орієнтованого;

3) формування здатності до аудіювання, а також мотивації, бажання брати участь у процесі;

4) організація, а після інтенсифікація самостійної роботи з іншомовними аудіотекстами поза аудиторією;

5) урахування та розгляд варіативності сучасної англійської мови.

Не дивлячись на те, що область аудіювання розвивається прискореними темпами, її результативність на даний момент залишається на середньому та навіть незадовільному рівні [Міхіна 2009]. Результати проведених тестувань ВНЗ України зафіксували низький, недостатній рівень сформованості аудитивної компетентності [Мацнєва 2009, с. 8]. Така тенденція призводить до того, що під час вступу до вищих учбових закладів та у навчанні студенти демонструють обмежені знання іноземної мови, у той самий час, коли на першому курсі є норми, яким вони мають відповідати, але не можуть через недостатню навченість у школі. Оскільки виникають такі проблеми, як різний рівень володіння мовою у студентів, матеріали та підхід до вивчення має підбиратися за такими критеріями, щоб бути оптимальним для всіх, систематично організованим та підтримувати мотивацію здобувачів освіти. У свою чергу, викладачі мають навчитися підтримувати, коригувати та удосконалювати уже набуті навички і формувати нові уміння та здатність до автономного аудіювання.

Варто також зазначити, що глобальною проблемою ефективного формування іншомовної аудитивної компетентності (тут і далі ІАК) може також стати і емоційний стан здобувача освіти. Так, Новоградська-Морська Н. А. у своєму дослідженні встановила, що у порівнянні зі звичайним станом слухача, під час емоційної напруги відсоток правильно сприйнятих на слух слів, фраз та речень значно знижується [Новоградська-Морська 2014, с. 35]. Ми можемо дійти висновку, що наведену статистику необхідно брати до уваги та під час процесу аудіювання організувати робочу атмосферу таким чином, щоб студенти почували себе комфортно та розслаблено. Однак, в аудиторних умовах, де студент обмежений часовими рамками та постійно перебуває під наглядом викладача, сформувати оптимальне оточення майже неможливо. Рішення цієї проблеми

полягає у самостійному прослуховуванні аудіозаписів, тобто, за можливості студенту надається опрацьований в аудиторії матеріал, а здобувач освіти повторно працює з ним в більш сприятливих для цього умовах.

Обговорюючи проблеми, що виникають під час аудіювання, варто згадати і те, що сам процес та якість його результату залежить також і від того, наскільки студент зацікавлений та вмотивований. Наприклад, Джеремі Хармер (Jeremy Harmer) у своїй праці “The Practice of English language teaching” зазначає, що вибір для аудіювання твору, який подобається саме студенту, позитивно впливає на бажання студента і, як наслідок, на результат процесу [Хармер 2007, с. 303]. До того ж, дослідник зазначає, що умовно аудіювання можна поділити на три види:

1) інтенсивне аудіювання, яке відбувається під контролем викладача і ціль якого полягає у розвитку глобального та детального розуміння твору [Пілот 2013, с. 85];

2) екстенсивне скероване на індивідуальний розвиток аудіювання, до того ж, увага має бути сконцентрована не на слуховому сприйнятті, а на сенсі, змісті художнього твору;

3) автономне аудіювання відрізняється саме тим, що процес є незалежним та абсолютно не керується викладачем, тому і допомагає майбутнім вчителям розвиватися особистісно та професійно.

Таким чином, проаналізувавши в певному сенсі коротку історію розвитку сфери ІАК, ми дослідили основні проблеми та питання організації її формування. Також ми установили наявність основних напрямів дослідження цієї сфери, що дозволить нам розробити правильну та ефективну програму формування у вчителів необхідних для викладання навичок та вмінь.

1.2 Психологічні та лінгвістичні передумови формування іншомовної аудитивної компетентності майбутніх викладачів

Перш ніж переходити безпосередньо до аналізу психологічних аспектів, варто також дослідити аудіювання як процес та саме художні твори (тут і далі ХТ) як об'єкт аналізу [Подосиннікова 2002].

Термін «аудіювання» має безліч визначень, але ми розглянемо один, який і стане основою дослідження. Аудіювання в психологічному аспекті розглядається як рецептивний, реактивний та автономний вид мовленнєвої діяльності. Цей процес сприймання мови не є вираженим зовнішньо, проте активно відбувається внутрішньо [Харченко 2012, с. 130]. І саме під ракурсом психологічного погляду, процес аудіювання ділиться на три рівні:

1) спонукально-мотиваційний – слухач готується до сприйняття інформації; звуки, які надходять до нього, він інтерпретує, підбирає певні елементи та образи, таким чином впізнаючи слова та словосполучення; реципієнт за допомогою думки сам встановлює мету цього виду діяльності, тобто, формує власний мотив;

2) аналітико-синтетичний – рівень, на якому реципієнт опрацьовує мовленнєве повідомлення у декілька етапів: смисловий прогноз – вербальне співставлення – встановлення смислових зв'язків між словами – смислоформування – прийняття смислового рішення; на другому рівні віднаходиться смисл сприйнятої інформації а також прогнозування наступної;

3) виконавський – перебудова сприйняття в дію; реципієнт виражає реакцію на сприйняту інформацію, формує власний умовивід почутого [Харченко 2012, с. 130-133].

Якщо досліджувати процес аудіювання в ракурсі психології, дослідники пропонують перш за все розглянути функціонування пізнавальних психічних процесів та психологічних механізмів.

Психічний процес – різні форми єдиного, цілісного відображення суб'єктом об'єктивної дійсності за допомогою центральної нервової системи [Тарасова 2005]. Процеси можуть бути як пізнавальними (увага, сприймання, уява, мовлення та мислення), так і емоційно-вольовими (воля, почуття та емоції). Слід зауважити, що вище названі пізнавальні психічні процеси вважаються найважливішими при роботі з ХТ для аудіювання. З-поміж них виділяють [Гупка-Макогін 2016]:

- сприймання – відображення оточуючих подій, яке виникає при впливі фізичних подразників на поверхню органів чуття;
- мислення – процес пізнання людиною предметів, явищ та подій дійсності;
- увага – усвідомлене зосередження свідомості людини на конкретних об'єктах, подіях, явищах;
- пам'ять – форма психічного відображення, дозволяє зберігати інформацію та відтворювати її.

Розглядаючи психологічні механізми, задіяні у процесі аудіювання, неможливо не назвати наступні:

- 1) мовленнєвий слух – здатність розрізнити звуки та ідентифікувати їх з фонемами, що їм відповідають [Бігич 2013, с. 282];
- 2) внутрішнє промовляння – перетворення звукових образів на артикуляційні у процесі внутрішнього мовлення [Бігич 2013, с. 283];
- 3) ймовірнісне прогнозування – здатність у різних аспектах передбачати розгортання висловлювання [Бігич 2013, с. 282];
- 4) осмислення – процес, під час якого встановлюються всі зв'язки у повідомленні, та який може мати, як позитивний, так і негативний результат (реципієнт або розуміє смисл повідомлення, або не розуміє) [Задорожна 2013, с. 90];
- 5) оперативна пам'ять – утримування та перетворення отриманої інформації.

Сенс аудіювання полягає у тому, що органи чуття виокремлюють сприйнятий об'єкт, а слухач має його зіставити з інформацією, яке вже наявна у пам'яті. Всі психічні процеси та психологічні механізми при цьому мають функціонувати взаємопов'язано та ефективно. Оскільки дані механізми не можуть працювати у різних слухачів однаково, необхідно також приділити увагу підбору ХТ.

Наприклад, Соломонова А. О. зазначає, що ХТ у своєму оригінальному вигляді можуть бути занадто складними для сприйняття текстами, оскільки спочатку вони були спрямовані для носіїв мови, відповідно, деякі мовні особливості можуть викликати труднощі у майбутніх викладачів. Саме тому дослідниця пропонує використовувати адаптовані, тобто, спрощені версії текстів [Соломонова 2010, с. 20]. Основна функція ХТ естетична, вона впливає на особистість, викликає певні емоції та почуття. До того ж, дослідники вважають, що вибір саме художньої літератури для аудіювання допоможе студентам розвинути їх естетичний смак, але якщо диктор начитує ХТ неемоційно та безбарвно – повноцінного художнього сприйняття не відбудеться.

Окрім емоційної реакції, важливу роль під час аудіювання відіграє уява реципієнта, його асоціативне, наочно-образне мислення а також аперцепція.

Аперцепція – це різновид та властивість сприймання. При аперцепції увесь процес сприймання залежить від індивідуального досвіду людини, її інтересів, потреб та власних знань [Тарасова 2005]. Якщо розглядати аперцепцію під ракурсом психологічних процесів та психології в цілому, дослідники схиляються до думки, що здібності реципієнта, його індивідуальні особливості да досвід впливають на хід та результат процесу сприйняття. Аперцепція вважається процесом складним та таким, що залежить від різних обставин та умов. Щоб полегшити сприймання, автори ХТ під час організації їх структури закладають орієнтири. Орієнтири у певному сенсі є психологічними настановами та допомагають читачу зосереджувати увагу і реагувати чуттєво-емоційно. Час, місце дії і навіть жанр та назва твору

формують у читача певне передбачення, яке спрямовує його думки у оптимальному напрямку. Це передбачення в науці має назву «*горизонтом читацьких очікувань*». Тож, коли реципієнт прослуховує аудіозапис, він формує власне передбачення, що і є вищеназваним «горизонтом читацьких очікувань» [Орлова 2011, с. 120].

Уява – пізнавальний психічний процес, при якому людина створює образи певних об'єктів та явищ на основі попереднього досвіду. Проте, ці явища та об'єкти безпосередньо сам реципієнт не сприймав та не сприймає [Партико 2008, с. 285].

Наочно-образне мислення – процес оперування образами візуальними, пам'яті та уяви [Варій 2009, с. 365]. У свою чергу, суть асоціативного мислення полягає у встановленні закономірних зв'язків між двома елементами. Поєднання двох уявлень може відбуватися лише за наявності набутого досвіду.

При виборі ХТ для формування АК, слухач може звертати увагу на багато різних факторів. Варто згадати і те, що для пошуку конкретних текстів та орієнтирів існують спеціальні сайти, які значно спрощують підбір матеріалу. Рейтинг певної аудіокниги в мережі може значно спростити пошук, оскільки користувачі зазвичай у свої рецензії додають короткі відомості про те, наскільки якісно виконаний продукт. Інші слухачі можуть як і порекомендувати книгу через якісне озвучування, приємний голос, потрібну швидкість читання (особливо якщо слухач не є носієм мови), так і попередити про можливі незручності у вигляді надто високої швидкості читання, складної лексики, відсутності будь-якої інтонації і тд. Проте, якщо потенційного слухача насамперед цікавить не рейтинг ХТ і не рецензії на нього, необхідно звернути увагу на інші фактори.

До таких факторів належить і жанр твору, адже саме через категорію жанру досвід читача (слухача) вступає у взаємодію з твором. Як результат, формується «жанрове очікування». Тобто, маючи певний досвід у прочитанні або прослуховуванні творів того ж жанру, реципієнт може сформулювати власні

передбачення та очікування. Досить важливу роль у підборі грають навіть заголовки ХТ, оскільки вони можуть бути пізнавальними і у багатьох випадках спрогнозувати весь основний сюжет та сенс тексту частково, або навіть його більшу частину. Більш специфічною характеристикою ХТ є його обкладинка, тобто, зовнішнє оформлення твору, яке має вагу тоді, коли слухач незнайомий з творчістю автора та обирає текст лише керуючись естетичним сприйняттям та зацікавленістю, яку викликала обкладинка [Фіть 2014, с. 228].

Отже, коли слухач обрав потрібний йому текст, перед ним постає задача – сприйняти його смисл. Як зазначалося вище, процес сприйняття тексту є доволі складним. Слід зауважити, що методисти навіть дійшли висновку, що даний вид мовленнєвої діяльності є одним з найскладніших в цілому. Разом з тим, маємо зауважити, що результат цього виду діяльності є формуванням у свідомості слухача «читацької проєкції». Наочно структуру проєкції можна зобразити наступним чином: *автор – авторський твір – художній текст – читач (реципієнт) – читацький твір*.

Формування проєкції починається з зародження у свідомості автора саме ХТ. Коли твір в уяві набуває цілісності, автор використовує символи та знаки певної мови з метою зафіксувати його та дати йому можливість бути розповсюдженим серед реципієнтів [Буднік 2012, с. 69]. Той твір, який вже закріплений у словесній формі називається текстом. Коли реципієнт отримав текст, сприйняв його у певній формі (прочитання або прослуховування), в його власній свідомості має з'явитися твір, який є результатом та відповіддю на сприйняту інформацію та являє собою так звану проєкцію. Принагідно зазначимо, що поява твору у свідомості за певних умов може або відбутися спотворено, або не відбутися взагалі. Результат процесу сприйняття залежить і від реципієнта, його досвіду та навичок, і від автора, чий рівень майстерності впливає на розуміння тексту читачами.

Після того, як текст набув цього статусу та отримав власний аудіосупровід, аперцепція починає залежати і від акторів-нараторів (voice actors). Між автором та слухачами за прикладом читацької проєкції будується

зв'язок, а ланцюг даної проєкції змінюється: *автор – авторський твір – художній текст – актор-наратор – озвучений художній текст – слухач – твір слухача*. Якщо реципієнт у результаті прослуховування або прочитання ХТ окрім того, щоб лише сформувати твір у свідомості, вирішить зафіксувати його за допомогою символів та знаків у письмовій або усній формі – з'являється вторинний текст. Вторинний текст і є кінцевою ланкою ланцюгів читацької проєкції та проєкції слухача.

Доходимо висновку, що проєкція тексту – це результат осмислення, обробки, перекодування мовних знаків у образи, які виникають у свідомості реципієнта та є зрозумілими для нього, а доступними для інших стають після матеріалізації, тобто, перетворення твору уявного на повноцінний вторинний текст.

Загалом, хід осмислення тексту відбувається за допомогою механізму перекодування. *Механізм перекодування* – це встановлення еквівалентності між знаками різної природи із залученням коду ментальних образів в якості посередника процесу [Воробйова 2012, с. 41]. Даний механізм трансформує інформацію, що отримується та еквівалентно замінює відповідно до завдання. Завдяки цьому механізму опрацьовується та змінюється мовлення автора тексту, а у реципієнта формуються думки і, як результат, відбувається лексико-граматичне оформлення як письмового, так і усного висловлювання. Оскільки вчені розглядають ХТ як систему кодів, ці коди (можуть бути національними, культурними та художніми) потрібно впізнавати, розшифровувати та перекодувати у власну систему. Також варто зазначити, що перебудова вихідного матеріалу здійснюється у трьох напрямках [Сіваченко 2009, с. 40].

1. *Компресія* – економія мовленнєвих засобів для вираження того ж змісту. Зменшити обсяг тексту можна прибравши з нього одиниці мовлення, що не є носіями основної інформації, та здійснивши лексичні і граматичні трансформації. Компресія проявляється і у зовнішньому, і у внутрішньому мовленні, а при передачі усно обсяг повідомлення скорочується на більшу

половину і це є цілком нормальним явищем. Наприклад, під час синхронного перекладу компресія дозволяє перекладачеві синхронізувати темп свого мовлення з темпом мовця. Маємо підстави вважати, що під час прослуховування аудіо, реципієнт зможе підлаштуватися під темп актора-наратора та зекономити час для роботи механізму прогнозування.

2. *Розширення* (декомпресія) – розширення мовної одиниці (слово, словосполучення, текст), що виникає у разі потреби заповнення лакун генетично неспоріднених мов (фонетична, морфемна, лексико-семантична, синтаксична, культурно-психологічна). У той час, коли компресія допомагає зберегти час та інформацію під час аудіювання, декомпресія навпаки – сприяє збої та втрату сприйнятого смислу. Під час розширення різні поняття уточнюються та пояснюються, а ці дії, в цілому, відволікають увагу, адже від роздумів основний сенс часто викривлюється.

3. *Трансформація* – зміна основної моделі (ядерної структури), яка приводить до створення вторинної мовної структури. Трансформації можуть відбуватися за рахунок як зовнішнього мовлення, так і внутрішнього. Інструменти трансформацій: парафрази, синоніми, еквівалентні заміни, заміна складних структур простішими. До того ж, художній стиль перетворюється у нейтральний [Голянич 2011, с. 224].

До того ж, варто згадати про *механізм еквівалентних змін*, який скорочує текст та перетворює його на сигнали, які є простішими за складні знаки. Таким чином, слово перетворюється на думку і розумові процеси правильно функціонують, засвоюючи текст.

Загалом, вищеназвані процеси забезпечують повноцінну обробку інформації: внутрішня компресія покращує роботу пам'яті та збільшує кількість сприйнятої інформації, зовнішня компресія виділяє основне у тексті та таким чином скорочує його, зовнішнє розширення навпаки, додає деталей, уточнює необхідні моменти та допомагає повноцінно зрозуміти текст, трансформації перебудовують отриману інформацію, а еквівалентні зміни

дозволяють зафіксувати текст у свідомості щоб потім відтворити його у формі переказу.

З урахуванням вищенаведеного, доходимо висновку, що науковцям вдалося установити еталонний ланцюг формування іншомовної аудитивної компетентності: сприйняття – розуміння – опрацювання. Щоб цей ланцюг почав функціонувати, необхідно не забувати про важливість мотивації студентів, створення оптимальних умов для повноцінного сприйняття, роботу психологічних механізмів та роль саме слухача під час аудіювання, що і є передумовами формування ІАК у майбутніх учителів іноземної мови.

1.3 Аудіокниги в методичному контексті формування аудитивної компетентності

Після того, як наше дослідження установило та дослідило передумови формування ІАК у майбутніх вчителів іноземної мови, необхідно перейти до дослідження саме ХТ та виявити труднощі, які можуть виникати під час роботи з ними. Подальша організація занять для формування ІАК неможлива без глобального та повноцінного дослідження проблеми, а тому перш за все нам потрібно проаналізувати наступні моменти:

- 1) екстралінгвістичні чинники впливу на художній дискурс (тут і далі ХД) та визначення його специфічних мовленнєвих властивостей;
- 2) інформаційний зміст тексту;
- 3) структурно-композиційні особливості аудіотворів;
- 4) лінгвістичні особливості аудіотворів.

Як вже було зазначено у розділі 1.2, художній текст є продуктом автора та поєднує його з реципієнтом. Для утворення повноцінної читацької проєкції або проєкції слухача, і автор, і реципієнт мають докласти зусиль, тобто, автор має створити текст, який можна зрозуміти та розшифрувати, а реципієнт має

володіти певним досвідом та навичками, аби мати змогу розібрати текст та установити з автором зв'язок. Проте, творець продукту та його споживач можуть належати до різних культур і, як результат, під час прослуховування або читання, реципієнт не розуміє особливостей мови, певні вирази або прояви культури, яка відрізняється від його власної [Кабелло 1984].

До того ж, коли реципієнт трактує коди аудіо та використовує їх, можна сказати, що відбувається процес формування дискурсивної особистості [Котов 2014, с. 1].

Оскільки термін «дискурс» має безліч визначень, нам потрібно обрати ті його пояснення, які було розглянуто у аспектах соціолінгвістики та лінгвокультурології.

1. Дискурс – складний феномен сучасного комунікативного середовища, який є соціолінгвістичним. Дискурс обумовлюється різними чинниками (психологічні, політичні, соціокультурні тощо) та має дві структури: лінгвістична (ще має назву «видима») – фрагмент тексту, або повноцінний зв'язний текст, та екстра-лінгвістична (у свою чергу, «невидима») – знання, думки, мета. У цьому значенні дискурсу світ автора є цілісним, а під час розгортання (дискурсу) вибудовується та інтерпретується тим, хто текст читатиме або прослуховуватиме.

2. Дискурс – авторське мовне зображення світу, яке відображає концептуальні загальнолюдські, національно-специфічні та індивідуально особистісні смисли.

За Джоном Фловерд'ю (J. Flowerdew) термін «дискурс» має наступні значення:

- 1) мова в контекстах використання, яка перевищує рівень речення;
- 2) набір ідей та спосіб їх вимови, наприклад, дискурс може бути феміністичним [Фловерд'ю 2013, с. 1].

У сучасній зарубіжній літературі (яку ми і будемо розглядати в дослідженні) контекстний підхід (також його можна назвати ситуативним) має важливе значення і наведені вище розшифрування терміну це пояснюють. За

даним підходом Фловерд'ю дискурс (текст) використовується для практичного освоєння мови у важливих для студентів контекстах, до того ж, у реципієнтів передбачається розвиток їх знання ситуацій та мовних засобів, з ними пов'язаних [Беркі 2012, с. 708].

Художній текст, на думку вчених, у деяких аспектах відрізняється від дискурсів, мета такого тексту – вплинути на духовний реципієнта, змінити його. Варто зазначити, що погляди на життя, інтереси, цінності та знання – є складовими духовного світу (простору). Інакше кажучи, коли реципієнт сприймає ХТ, тобто, читає його або слухає – він особистісно розвивається та виховується, а це у сучасній освіті є основним напрямком роботи.

При роботі з ХТ необхідно пам'ятати, що його учасниками є як автор з його персонажами, так і реципієнт. Автор створює ХД не лише для того, щоб донести певну інформацію до споживача, але і щоб відобразити реалії епохи, культури. Унаслідок цього ми маємо підстави для того, щоб висвітлити два види художньої комунікації у тексті: реальна та зображена. Як можна було здогадатися з назв термінів, реальна відбувається у реальному світі між автором та реципієнтом та не є синхронізованою у часі та просторі, оскільки споживач отримав і споживає продукт значно пізніше, ніж його створив та розповсюдив автор. Зображена, у свою чергу, відбувається між персонажами ХТ, тобто, це діалог між ними, а тому такий вид комунікації є фіксованим у часі та просторі. Відповідно, виокремлюються позамовні фактори, які є сукупностями імпульсів, зумовлених оточенням, тобто, наявним суспільством, культурою, прогресом тощо. А екстралінгвістичні (позамовні) фактори, у свою чергу, обумовлюють мовні характеристики теж поділяються на два види: зовнішні (екстратекстуальні) та внутрішні (інтратекстуальні) [Осташова 2014, с. 161].

Для того, щоб дослідити дискурс як текст, що несе важливу для духовного простору людини інформацію, необхідно розглянути його у позамовному ракурсі. За кожним ХТ стоїть особистість автора, а за кожним персонажем – його фікційна мовна особистість. Тож ми можемо дійти

висновку, що екстратекстуальні фактори впливають на ХД автора, а інtrateкстуальні на дискурс персонажів.

Екстратекстуальні позамовні фактори прямо, або посередньо впливають на особистість автора, що буде проявлятися у творі (вплив на його стиль, зміст). Також можна додати фактори, які впливають саме на реципієнта і до яких відносяться: освіта, епоха, культура і тд.

Інtrateкстуальні фактори пов'язані з твором безпосередньо, вони впливають на сюжет, персонажів, визначають дискурс їхній та наратора, при цьому так чи інакше відображають реальну інформацію про епоху, суспільство тощо. При даних факторах автор наділяє дискурс своїх персонажів та наратора особливостями, характерними для певної культури або регіону. Дискурси дійових осіб твору відображають мікросоціум, частиною якого вони є, тому персонажів можна сприймати як особистостей певного суспільства, які говорять відповідно до своєї картини світу.

До того ж, оскільки ми визначили, що реалії певної епохи мають своє відображення у ХТ, необхідно відзначити, що сам реципієнт для повноцінного сприйняття тексту має володіти певними фоновими знаннями, які потрібно правильно підібрати. Під словом «правильно» мається на увазі, що реципієнт перед роботою з текстом має оволодіти деякою інформацією, проте не перевантажувати себе знаннями, оскільки це може значно ускладнити процес сприйняття ХТ.

Національно-культурні чинники впливають також і на екстратекстуальні позамовні фактори, оскільки бачення автора визначається його походженням та менталітетом. Найбільш важливими з даних позамовних факторів є ті, що допомагають зрозуміти задум та засоби конкретного ХТ.

Проте, саме інtrateкстуальні позамовні фактори утворюють інtrateкстуальний контекст, який відіграє основну роль для розуміння ХТ і створюється на основі пресупозиції.

Згідно з Г. Брауном (G. Brown) та Дж. Юлом (G. Yule) саме мовець (автор ХТ) є джерелом пресупозиції і він же припускає, що реципієнт сприйматиме

інформацію легко на базі фонових знань всіх учасників комунікації [Браун 1983, с. 29]. Оскільки комунікація автора та реципієнта не відбувається одночасно, пресупозицію ми маємо пов'язувати безпосередньо з автором, а фонові знання з реципієнтом. Варто зазначити, що слухача (читача) ХТ ще називають вторинною мовною особистістю, але беручи до уваги те, що автор і реципієнт належать до різних лінгвокультур, база знань реципієнта може бути обмеженою та потребувати додаткового вивчення інформації для повноцінного розуміння тексту. Згідно з С. І. Сафарян [Кожедуб 2010, с. 68], фонові знання можна поділити за факторами. Таким чином, екстратекстуальні фактори представляють реальний позамовний контекст і до них відносяться:

- біографічні знання (життя автора, його діяльність творча та суспільна);
- літературознавчі знання, які бувають декількох видів: теоретичні (характеристика родів та жанрів, термінологія), історичні (особливості створення літератури у певну епоху, історія написання тексту, до якої течії епохи належить ХТ), критичні (особливості критики у певну епоху, оцінка конкретного ХТ критиками епохи автора).

У свою чергу, інтратекстуальні фактори представляють фікційний позамовний контекст, а їх фонові знання є історико-культурологічними та поділяються на наступні категорії:

- інформація про період (історія, місце дії, географія, політика, соціологія, майно);
- інформація про побут епохи (одяг, житло, їжа, меблі);
- інформація про культурні особливості (наука, освіта, традиції, мистецтво, релігія, прояви культури).

Попри поділ факторів на категорії, зауважимо, що вони є взаємопов'язаними, а характер їх відносин – одностороння залежність. Причина цього полягає у тому, що саме реальний позамовний контекст впливає на створення фікційного і процес відбуватися навпаки не може.

Інформаційний екстралінгвістичний зміст повідомлення задає напрямок підбору усіх лінгвістичних засобів для його передачі. ХТ несе інформацію про

навколишній світ, але передає її в художній формі, оскільки у текстах використовуються художні функції, основна функція яких – викликати естетичні почуття у реципієнта. Інформація, яку передають ХТ, умовно поділяється на три види.

1. Змістовно-фактуальна інформація – розгорнута інформація про події та явища минулого, теперішнього та майбутнього, які можуть відбуватися як в реальному світі, так і в уявному. Даний вид інформації ґрунтується на пресупозиції автора та зазвичай вимагає наявності і використання знань, яких не має реципієнт, що належить до іншої лінгвокультури. Прикладом може бути оповідання «Шляхи втечі» Л. Калдвел (L. Caldwell) [TBBCISSA 2012, с. 1-13], в якому є фактуальний підзаголовок «Белфаст, 1995». Даний об'єкт є пресупозицією авторки, задає фон твору та викриває справжню ситуацію у тексті. Проте, інформація, яку намагається донести письменниця, є зрозумілою для тих вторинних мовних особистостей, які належать до тієї ж культури, що і авторка. Тим реципієнтам, які походять з іншої культури, необхідні фонові знання для повноцінного сприйняття та розуміння тексту.

2. Змістовно-підтекстова інформація – це прихована інформація, яка добувається зі змістовно-фактуальної та є продуктом асоціацій, що виникають у свідомості реципієнта у процесі слухання або читання.

3. Змістовно-концептуальна інформація – це інформація естетико-художня, тому в більшості випадків не є чітко демонстрованою та розшифровується по-різному. Розуміння інформації даного виду відбувається після усвідомлення авторського задуму та ідеї ХТ. Авторські зв'язки між відомостями, які несе в собі змістовно-фактуальна інформація, також розкриваються за допомогою змістовно-концептуальної інформації, іншими словами, ставлення до певних ситуацій передається за допомогою даної. Загальні відомості певних факторів, які стали рушіями дії автора, тобто, які дали поштовх автору до написання тексту, дають змогу реципієнту адекватно сприйняти інформацію, проте, якщо дані недостатньо чіткі, або незрозуміло

виражені під час читання, у реципієнта можуть виникнути труднощі. В такому разі слухач має зосередитися на інтонації диктора, що дозволить йому інтуїтивно здогадатися про смисл тексту.

Щодо саме терміну «оповідання», в залежності від культури, його визначення може відрізнятись. Загалом, оповідання – твір короткий та лаконічний, сюжет має бути цілісним та однолінійним, а персонажів кількість обмежена. У англomовній літературі звичайний обсяг оповідання становить 500 – 10 000 слів і, як стверджував В. Бойд (W. Boyd), воно має бути стислим, проте розширювати бачення світу читача (слухача) [TBBCISSA 2013, с. 11].

Наступним етапом дослідження сучасних англomовних творів стане розгляд лінгвістичних та структурно-композиційних особливостей текстів у вигляді аудіозаписів та розгляд рис сучасного англomовного художнього дискурсу.

Перш за все варто уточнити, що дискурс – поняття широкє, проте у собі містить текст (мовні засоби), його контекст (екстралінгвістичний зміст) та код. У свою чергу, кодом є мова та всі її особливості (стиль, тип вимови, реєстр тощо) [Шейгал 2000, с. 26].

ХД має багато характеристик, в залежності від того, яка саме його складова розглядається. Наприклад, у коді розглядається варіативність, у тексті нетиповість структури, інтертекстуальність та соціокультурний колорит, а у контексті – культурність, містичність, психологія, тощо [Олштайн 2002, с. 81]. Оскільки всі ці особливості є невід’ємною частиною дискурсу – під час запису аудіострічки до тексту диктор має відповідати соціальній, культурній та етнічній приналежності персонажів, що допоможе не лише достовірно передати зміст, але і розвинути вдосконалювати навички ІАК [Джойс 2011, с. 109]. Варто зазначити, що акценти персонажів можуть вказувати не лише на етнічну приналежність, але і на клас героя та соціальний статус. Наприклад, акцент кокні характерний саме для людей робітничого класу [Барч-Паркер 1999, с. 187].

Сучасні ХТ є нетиповими при розгляді еталонних організацій творів, оскільки автори сучасності вдаються до експериментів та випробовування поєднань різних мовних засобів. Навіть те, від якої особи ведеться розповідь, є певним експериментом. Так, наприклад, використання першої особи множини (*we*) та другої особи (*you*) – складні для сприйняття реципієнтами випадки, тому від них вимагається попереднє ознайомлення з текстом. Такі вищезгадані поняття, як *містичність*, *психологія* та *культурність* також стимулюють реципієнта до пошуків істини, додаткової інформації та заглиблення в сюжет заради повноцінного його розуміння.

Таким чином, ми доходимо висновку, що задля стратегічно правильного формування ІАК, ми маємо дослідити ХТ у дискурсі та всі особливості, які супроводжують його, оскільки на створення тексту, його розповсюдження та розуміння серед реципієнтів впливають внутрішні та зовнішні фактори, що потребують дослідження та поглибленого аналізу.

1.4 Формування англомовної аудитивної компетентності в професійній підготовці майбутніх вчителів

У порівнянні з минулим, в останні декілька років навчання аудіюванню еволюціонувало прискореними темпами. Якщо раніше виникали проблеми з відсутністю обладнання, доступністю та низькою якістю записів, то нині студенти та вчителі забезпечені усім необхідним для продуктивної роботи. Тепер аудіокниги можна прослуховувати на різних електронних пристроях (смартфони, планшети, ноутбуки тощо) та завантажувати спеціальні додатки, які мають зручний для аудіювання функціонал, а це, в свою чергу, призвело до того, що даний процес є одним з найпопулярніших і затребуваних для дослідження [Чодак 2017, с. 221].

Проте, питання формування ІАК все ще актуальне, а тому підходити до його вирішення потрібно з різних ракурсів. Необхідно дослідити сучасні технічні можливості сучасних аудіотекстів, виділити окремі види аудіювання, проаналізувати фактори, які впливають на успішність процесу аудіювання та визначити основні стратегії організації аудіювання.

Для того, щоб вивчати аудіокниги, реципієнту необхідно володіти певними метатехнічними вміннями, тобто, вміти користуватися сучасними технологіями та повним функціоналом, який пропонують сучасні додатки для аудіювання [Гох 2014, с. 4]. До того ж, реципієнт має володіти аудитивною компетентністю, проте, не лише сприймати тексти на слух, але й вміти користуватися мовою, аудіювати дистантні повідомлення та брати участь в інтерактивному аудіюванні.

Дистантне аудіювання – сприйняття аудіокниги при опосередкованому спілкуванні, а *інтерактивне* – сприйняття при усному спілкуванні (слухач відіграє активну роль, мовить, а не лише слухає) [Вандергріфт 2012, с. 171]. Хоча прослуховування аудіокниг відноситься до дистантного виду, реципієнт має обробити та осмислити інформацію, розповісти про свої результати, а тому елементи інтерактивного аудіювання у процесі також наявні.

Як ми вже зазначали у попередніх розділах, аудіювання має не лише вчити майбутніх учителів, а й виховувати їх, тому навчальне аудіювання потрібно організовувати ефективно. Навчальне аудіювання проводиться під наглядом викладача, а результат цього виду діяльності – формування знань, умінь та здібностей до комунікації. Навчальне аудіювання буває двох видів [Говорун 2016, с. 16]:

1) *екстенсивне аудіювання*, яке відбувається поза аудиторією та характеризується різноманіттям текстів, частотою та повторюваністю; вчені дійшли висновку, що багаторазове прослуховування ХТ дозволяє реципієнту позбутися стресу та правильно сконцентрувати увагу на тексті;

2) *інтенсивне аудіювання* вимагає повного розуміння ХТ та уважного його прослуховування з метою осягнути весь зміст і смисл тексту, а також розглянути особливості граматики та лексики [Вандергріфт 2012, с. 184-199].

Аудіювання вимагає від студентів підготовки і бази знань та вмінь, до яких відносяться: глобальне розуміння, розуміння думок, здатність слухати та підсумовувати, слухати вибірково та уміння передбачати наступні події. Уміння аудіювання є процесами автоматичними у той час, як стратегії аудіювання – контрольовані і для їх дії потрібна концентрація. До того ж, стратегії бувають короткостроковими (спрямовані на конкретний текст та завдання) та довгостроковими (спрямовані на вдосконалення аудитивної компетентності в цілому).

Щодо роботи з ХТ, вчені розрізняють складнощі та труднощі їх інтепретації. *Складнощі* є незмінними та об'єктивними (мовне та мовленнєве оформлення, стиль, звукове оформлення), від слухача не залежать, але їх потрібно брати до уваги щоб передбачити труднощі, які можуть виникнути при роботі з ХТ. *Труднощі*, у свою чергу, характеристики суб'єктивні, відповідні лише певному реципієнту [Смелякова 1993, с. 24].

Оскільки процес аудіювання є в цілому складним, дослідники ще виділяють певні ускладнюючі фактори, які особливо впливають на процес та поділяють їх на об'єктивні та об'єктивно-суб'єктивні:

- 1) об'єктивні існують незалежно від реципієнта;
- 2) об'єктивно-суб'єктивні залежать від індивідуальних особливостей слухача та демонструють розвиток його здібностей; до таких факторів відноситься і емоційний стан слухача, і мотивація, і рівень підготовки [Кожедуб 2010, с. 32].

Також вчені ще виділяють пізнавальні фактори (знання, уміння, пам'ять), емоційні (стрес, мотивація) та контекстуальні (слухання в аудиторії та поза її межами). Поділ факторів на категорії дозволив дослідникам також співвіднести їх до понять тимчасової та стійкої аперцепції. Загалом, при тимчасовій аперцепції сприйняття залежить від емоцій, які виникають у

певних ситуаціях, а стійка аперцепція залежить від переконань реципієнта та його світогляду.

Щодо саме мовного оформлення сучасних текстів, їх художній стиль використовує розмовну та книжну лексику різних стилістичних тонів (високий: терміни, архаїзми; низький: сленг, жаргонізми) [Трибуханчик 2001, с. 16-22]. Мовленнєве ж базується на голосі та здібностях актора-наратора, оскільки його професійний спосіб передачі матеріалу допоможе реципієнтам краще засвоювати текст [Рубері 2011, с. 23].

Процес аудіювання має певні умови.

1. Зазвичай під час заняття тривалість звучання одного ХТ становить 14-30 хвилин, що значно обмежує можливості студентів, а тому реципієнти мають додатково прослуховувати текст поза аудиторією з метою досягнути весь зміст тексту та розвинути свої навички.

2. Наявність фонових знань, підготовка студента до прослуховування конкретного тексту.

3. Знайомство з композиційними особливостями тексту та їх дослідження полегшує розуміння тексту, оскільки якщо реципієнт стикається зі структурою незнайомою – він може перейти у стан стресу.

Варто зазначити, що для осмислення тексту, вчені пропонують розробити алгоритм необхідних дій.

1. Дії з ознайомлення студентів з екстралінгвістичними факторами ХТ. Мета: розвиток умінь самостійного пошуку та пізнання, оволодіння планами опрацювання інформації, розширення та поглиблення фонових знань.

2. Антиципація змісту та смислу ХТ. Мета: розвиток здатності використовувати набуті фонові знання, передбачення змісту та смислу ХТ.

3. Вилучення з ХТ концептуальної, фактуальної та підтекстової інформації. Мета: розвиток умінь опосередкованого аудіювання, розвиток критичного розуміння тексту [Скляренко 1992, с. 45].

4. Аналіз ХТ, його інтерпретація. Мета: розвиток умінь критичного переосмислення тексту, уміння розуміти автора, ідею, засоби, зчитувати інформацію та робити висновки.

5. Дії з обговорення інформації ХТ. Мета: розвиток умінь контактного аудіювання, комунікаційної взаємодії на основі почутого тексту, формулювання власних думок.

6. Перцептивна переробка інформації ХТ. Мета: розвиток мовленнєвого слуху реципієнтів, здатності розпізнавати слова у мовленні.

7. Скорочення ХТ. Мета: розвиток уміння компресії, перефразування, передачі смислу.

8. Оцінка аудіотексту. Мета: розвиток здатності до критики, оцінювання тексту та його звукового супроводу.

9. Рефлексія навчальної діяльності аудіювання ХТ. Мета: розвиток здатності до керування процесом аудіювання, використання технологій, переоцінка власного рівня розуміння.

Реципієнт, у свою чергу, має володіти певними умінями. Так, наприклад, уміння *глобального аудіювання* означають, що студент має зрозуміти загальний зміст та смисл ХТ тривалістю 30 хв при начитці швидкістю 150-170 слів/хв. До того ж, реципієнт має звертати увагу на деталі тексту, осягнути структуру, виділяти ключові слова, розуміти хронологію тексту і смисл та подій. При *детальному аудіюванні* реципієнт має розуміти персонажів, їх настрої та почуття, виділяти основні та другорядні факти тексту, аналізувати події. До умінь *критичного аудіювання* відносяться ті, які дозволяють розуміти підтекстову інформацію ХТ, встановлювати зв'язок тексту та його назви, виділяти основні проблеми тексту та співвідносити їх до власної системи цінностей реципієнта.

Таким чином, ми довели актуальність даного виду діяльності, розподілили аудіювання на основні види (дистантне, інтерактивне, екстенсивне та інтенсивне), визначили складнощі (звукове оформлення) та труднощі (стан, мотивація, підготовка студента), які виникають під час

процесу, розібрали уміння (передбачення змісту, аналіз, опрацювання, перефразування, рефлексія тощо), необхідні реципієнтові для повноцінного розбору тексту а також організували алгоритм необхідних дій, потрібних для того, щоб ці уміння сформувати та розвинути, а також аналізувати текст за всіма аспектами. Виокремили знання, стратегії аудіювання на різних рівнях (глобальне, детальне, критичне), які вимагають певного виду роботи, що дозволить нам раціонально відібрати аудіоматеріал та організувати навчальний процес правильно і результативно.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ АУДИТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ АУДІОКНИГ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ

2.1 Відбір навчального матеріалу для формування іншомовної аудитивної компетентності майбутніх учителів

У процесі дослідження ми вже обґрунтували теоретичні передумови навчання майбутніх учителів аудіювання ХТ, а отже наша наступна мета – розробка методики, яка базуватиметься на висвітлених теоретичних положеннях. Складність задачі полягає у тому, що нам потрібно виділити критерії відбору ХТ, запропонувати вправи до тексту, а також організувати навчання учителів з використанням ХТ.

Хоча питанням відбору текстів займалося багато вчених, питання підбору саме сучасних ХТ все ще залишається відкритим. При вибірці необхідно звертати увагу як на *загальноприйняті*, так і на *специфічні* критерії. До загальноприйнятих відносяться: автентичність, варіативність за різними ознаками (соціум, вік, гендер і тд), тематичність, лінгвосоціокультурна спрямованість, доступність. Більш специфічні критерії відносяться саме до структури тексту та звукового супроводу: характеристика мовлення, зміст тексту, тривалість аудіозапису тощо. Проте, варто зазначити, що під час вибору саме художніх творів, визначають їх соціокультурний та лінгвостилістичний потенціал.

Таким чином, спираючись на Програму для студентів, а також на основні напрямки дослідження, ми виокремили основні критерії відбору ХТ:

- 1) інтенсивне аудіювання: озвучування, високохудожність, репрезентативність, змістовий критерій, доступність, тематичність, актуальність, різноманітність;

2) екстенсивне аудіювання: озвучування, відповідність жанру та змісту тексту інтересам студентів, доступність.

Кожна з вищезазначених критерій потребує більш детального розгляду.

1. Озвучення ХТ має бути виконане на професійному рівні. Від диктора вимагається не лише виразне читання з правильною інтонацією та дикцією, але і повна передача необхідних особливостей, таких, як: національність, класовий стан, професія, психологія та вік. Аудіо тексти в сучасному світі є видом мистецтва, який визнається і нагороджується престижною нагородою “Audie Awards”, тож, при виборі тексту на аудіювання варто звернути увагу на те, чи він відзначений цією нагородою.

2. Критерій високохудожності передбачає вибір ХТ за відгуками літературознавців та критиків. Рекомендується обирати з-поміж текстів, відзначених премією “BBC International Story Award”.

3. При виборі за критерієм репрезентативності ураховуються соціолінгвістичні та соціокультурні особливості ХТ, тому тексти мають нести повчальний характер.

4. Змістовий критерій означає відмову від ХТ, сюжет яких базується на жорстокості, інтимних сценах та ненормативній лексиці.

5. Критерій доступності та посильності ґрунтується на змістові тексту, логічності та його звуковому оформленні (темп, тривалість).

6. Під терміном «критерій різноманітності» мається на увазі не лише різноманіття жанрове та тематичне, а й мовленнєве за віковими, гендерними та соціальними ознаками.

7. Критерій тематичності. При виборі оповідання за даним критерієм перш за все обирається тема, наприклад «Політика», а вже потім досліджуються ті твори, які належать саме цій темі.

8. Актуальність тематики – ще один важливий критерій, який може базуватися на інтересах студентів, але, беручи до уваги можливу повну розбіжність у поглядах, викладач орієнтується на актуальність теми в цілому. Зазвичай відбираються філософські твори, які є актуальними незалежно від

подій у світі (про гуманізм, дружбу, любов і тд), але можна брати до уваги і ті, які розповідають про сучасні реалії (фемінізм, про права чорношкірих і тд).

Також, за В. Бойдом, сучасні британські оповідання поділяються на 7 різновидів:

1) оповідання однієї події (event-plot stories), тобто, в основі оповідання лежить лише одна історія;

2) чеховські оповідання (Chekhovian stories) мають відкриту кінцівку;

3) модерністські оповідання (modernist stories) нагадують стиль Хемінгуея;

4) «зашифровані оповідання» (cryptic/ludic stories), смисл яких прихований та потребує розшифрування;

5) міні-романи (mini-novel stories) багаті подіями, чим нагадують романи, але за обсягом короткі;

6) поетичні (poetic/mythic stories) нагадують ліричну поезію;

7) біографічні оповідання (biographical stories) описують життя реальних людей та реальні події, але між вигадкою та фактами стирається межа.

Також останніми роками з'явилося ще більше видів оповідань, які базуються саме на їх розмірі. Так, наприклад в залежності від кількості слів є наступні види:

- флеш-оповідання до 1 000 слів (flash-fiction);

- мікрооповідання до 300 слів (microfiction);

- драбл до 100 слів (drabble);

- дрібл до 50 слів (dribble);

- з шести слів (six-word story).

Таким чином, у цьому розділі ми дослідили основні критерії відбору ХТ для аудіювання та їх типи, що дозволило нам обрати оповідання для аналізу та організації вправ.

2.2 Система вправ та етапи навчання для формування англомовної аудитивної компетентності майбутніх вчителів

Як ми вже визначили, мета навчання аудіювання – розвиток здатності до розуміння тексту, його смислу та набуття необхідних навичок для передачі своєї оцінки тексту, враження від його прослуховування.

У ході дослідження ми дійшли висновку, що для результативної організації навчання аудіюванню, весь процес варто поділити на етапи: дотекстовий (підготовчий), текстовий (основний) та післятекстовий (завершальний). Сучасний підхід до цієї проблеми пропонує поєднувати інтенсивне, екстенсивне аудіювання з безпосереднім та опосередкованим, а також поєднувати практику аудіювання та навчання аудіювати. Принагідно зазначимо, що процесу аудіювання та його результату увага має приділятися значною мірою. Під час розробки вправ формування англомовної аудитивної компетентності (тут і далі ААК) рекомендується до кожного етапу та підетапу виокремлювати групи вправ, які відповідатимуть їх меті.

Розглянемо кожний з них детальніше.

Підготовчий етап. Мета: підготувати студентів до аудіювання, підняти їх рівень мотивації, скерувати їх сприйняття на слухання, сформувати «горизонт слухацьких очікувань», полегшити або усунути труднощі, які можуть виникнути у процесі. Оскільки для аудіювання обираються тексти достатньо великого обсягу (тривають 15-30 хв), пропонуємо організувати процес підготовки студентів не лише в аудиторії, а і поза її межами. Таким чином, підготовчий етап ми маємо поділити на два підетапи.

1. *Підготовчо-розвивальний підетап* полягає у самостійній підготовці студентів. Вони мають виконувати різні види вправ для активізації фонових знань та ознайомлюватися з інформацією, необхідною для розуміння ХТ (наприклад, лексика, яка зустрічається у тексті). Викладач, у свою чергу, аналізує текст та можливі труднощі при роботі з ним і, відповідно, укладає

комплекс вправ для самостійної роботи студентів. Таким чином, відбувається економія аудиторного часу.

2. Під час *орієнтаційно-мотиваційного підетапу* створюються умови для підвищення мотивації студентів. Саме тоді формується горизонт слухацьких очікувань, а вибрана лексика підлягає систематизації. Студенти мають налаштуватися на сприйняття тексту, оцінити твір (за допомогою рейтингу, рецензій, тощо) і підготуватися саме до конкретного тексту.

Основний етап. Під час цього етапу проходить сам процес аудіювання. Викладач має укласти такі вправи, що слугуватимуть опорою для студентів під час слухання (візуальна підтримка, тощо). Окрім того, після кожного прослуховування викладач разом зі студентами має обговорити текст, правильні та неправильні відповіді студентів для того, щоб кожен студент досяг високого рівня розуміння ХТ. Під час прослуховування в аудиторії викладач не втручається в процес, тобто, коли звучить текст, він не має додавати свої зауваження. Також, беручи до уваги те, що ми організуємо заняття для студентів 4 курсу, реципієнтам надається право самостійно обирати оптимальну для себе стратегію підходу для аудіювання.

Аудіювання відбувається декілька разів.

Під час прослуховування аудіозапису вперше від студентів вимагається лише розуміти загальний зміст, тему та смисл ХТ. Викладач може перевірити засвоєння тексту шляхом опитування (2-3 запитання, можливо, більше, в залежності від обсягу тексту та його складності), або організувати групову роботу між студентами, під час якої вони діляться на пари, або по три людини, обговорюють між собою почуте, а потім дискутують всією групою.

Друге прослуховування тексту є детальним. Його мета – повністю зрозуміти ХТ, а перевірка знань відбувається шляхом виконання тесту, кожне питання якого містить декілька варіантів відповідей. Комунікативні навички під час виконання цього виду діяльності не активізуються, проте їх можливо задіяти, організувавши обговорення результатів групою.

Усе вищесказане стосувалося лише аудіювання в аудиторії, тому варто окремо розкрити особливості організації самостійного аудіювання поза аудиторією.

Тож, якщо саме під час занять аудіотекст прослуховують два рази, у неформальному середовищі студент може слухати ХТ стільки разів, скільки йому потрібно. Для того, щоб закріпити ефективність цього підетапу, викладач має запропонувати вправи на дослідження задуму автора та персонажів твору. Наприклад, студент має проаналізувати персонажів, особливості їх характеру, соціального класу і тд. До того ж, студенту пропонується проаналізувати і сам текст загалом – знайти його проблеми, особливості побудови тощо. Загалом, на цьому етапі студент має повністю осмислити текст.

Завершальний етап. Під час цього етапу, як і під час попередніх двох, студент має працювати не лише в аудиторії, а і поза її межами. Аудиторна робота поділяється на два підетапи: інтерактивний і навчальний. Позааудиторна – тренувальний і рефлексивний.

1. Інтерактивний підетап. Мета: шляхом комунікації з одногрупниками розвинути навички спілкування. Звісно, темою обговорення виступає безпосередньо прослуханий текст та враження від нього.

2. Навчальний підетап. Мета: аналіз процесу аудіювання, аналіз особливостей тексту, можливе повторне вибіркове прослуховування моментів, які вимагають уваги, а також зачитування додаткових матеріалів. Необхідним завданням на цьому етапі є навчання викладачем студентів не лише аналізувати сам текст, але й аналізувати власну діяльність. Реципієнт має слідкувати за своєю роллю та діями під час процесу аудіювання. Викладач може організувати опитування, яке допоможе студенту оцінити свої навички, а дані, які вийшли у результаті, варто окремо виносити в слухацький щоденник, в якому студент підбиває підсумки всіх видів діяльності під час роботи з ХТ.

3. Тренувальний підетап. Мета: сформувати у студентів слухо-вимовні, лексичні та інтонаційні навички. Загальновідомо, що під час аудіювання

студенти стикаються не лише з лексичними та культурними труднощами, але й фонетичними (наголос, розпізнавання слів тощо), тому студенти мають практикувати розвиток навичок, які дозволять їм долати ці труднощі. Варто зазначити, що проблема з розпізнаванням слів та словосполучень полягає не лише в темпі читання, який іноді є надто швидким для повноцінного сприйняття тексту, а й у тому, що студенти несвідомо пропускають відомі їм слова у тексті. Для вирішення цієї проблеми варто докласти зусиль не стільки викладачеві, скільки саме студенту, оскільки найбільш ефективним методом є позааудиторний повсякденний розвиток мовленнєвого слуху шляхом прослуховування різних текстів. Перегляд відео англійською мовою, телепередач, серіалів, прослуховування пісень допоможе студентам розвивати необхідні навички. Проте, і викладач може запропонувати певні види вправ, наприклад, написання тексту за начитуванням диктором, або читання вголос за ним.

4. Рефлексивний підетап. Мета: узагальнення набутої інформації. Студенти пишуть короткий зміст ХТ, відгук на нього, за бажання складають графік розуміння тексту. У щоденнику аудіювання записують свої набуті вміння, знання та труднощі, з якими стикалися та які подолали. Туди ж студенти додають рецензію до тексту та його резюме.

Таким чином, поділивши процес навчання аудіюванню на етапи, ми не можемо не виокремити стадії навчання. За аналогією рівнів у закладах освіти, ми ділимо стадії на: початкову, середню та просунуту. Відповідно, такий розподіл передбачає підбір матеріалу та завдань, складність яких буде збільшуватися з кожною стадією. Таким чином, на початковій стадії викладач має використовувати легкі для розуміння твори, а на просунутій – складні. У результаті студенти будуть поступово та систематично накопичувати досвід та здобудуть необхідну підготовку до викладання у закладах освіти.

З урахуванням всього вищезазначеного, наступним кроком в організації навчання майбутніх учителів є укладання системи вправ. Вправи потрібно обирати та складати відповідно до наступних вимог:

- 1) необхідно врахувати специфіку процесу аудіювання тексту;
- 2) врахувати жанрову специфіку;
- 3) процес має бути спрямований на подолання труднощів аудіювання;
- 4) сформувані вміння до сприйняття та розуміння тексту на змістовому та смислового рівнях;
- 5) працювати з ХТ поетапно.

Тож, ми маємо обрати вправи, які розвинути комунікативні навички студентів, а також забезпечать керування мовленнєвою діяльністю на різних рівнях і підійдуть для роботи самостійно, у парі або групою. Пропонуємо наступні типи: усні, письмові, тренувальні, контрольні, аудиторні, лабораторні, домашні вправи.

Отже, наступним кроком нашого дослідження буде наглядна демонстрація організації вправ. Для виконання цього завдання ми використаємо наступний аудіотекст за назвою «Навіть гарні очі чинять злочини» авторства М. Дж. Хайленд (Even Pretty Eyes Commit Crimes, M. J. Hyland) [Even Pretty Eyes Commit Crimes 2012].

Підготовчий етап

У цьому етапі наведено вправи, які розвивають мовленнєві навички, розширюють знання екстралінгвістичних факторів тексту.

1.1 Вправа для розвитку навичок.

2.2 Вправа для розширення знань.

Підетап: підготовчо-розвивальний

Вправа 1.1.

Тип: часткове керування, продуктивна, комунікативна, групова або у парах, аудиторна, усне виконання.

Вид: дискусія.

Мета: підвищення мотивації студентів, зацікавленості у тематиці, організація лексики.

Завдання: Discuss, what does “straying” mean in terms of relationships? Why do people even do it? Have you witnessed such situations, where you had to be the one, who tells the unpleasant true?

Підетан: орієнтаційно-мотиваційний

Вправа 2.2.

Тип: повне керування, продуктивна, комунікативна, аудиторна, усне або письмове виконання.

Вид: «мозковий штурм»

Мета: скерувати студентів на передбачення сюжету тексту за його заголовком.

Завдання: Read the title of the story. Try to make predictions about the plot. Judging by the title, try to define the settle of the story, answering these questions:

When? (time period, season)

Where? (environment, place, possible country)

Who are the heroes? (people and their relationships)

What is the tone? (mood)

What is happening and why?

Запропоновані варіанти оформлення висловлювання: *I think, the story will be about... I suppose, the main plot revolves around...*

Основний етап

Вправи для розвитку умінь аудіювання.

3.1 Розвиток умінь глобального розуміння тексту.

3.2 Розвиток умінь детального розуміння тексту.

Прослуховування тексту в аудиторії

Вправа 3.1

Тип: наявне керування, рецептивно-репродуктивна, комунікативна, тренувальна, індивідуальна або групова, аудиторна, письмова.

Вид: відповіді на запитання, обговорення.

Мета: розвинути уміння глобального розуміння тексту.

Завдання: You will hear the story “Even Pretty Eyes Commit Crimes” by M.J. Hyland. Answer the questions given below. Write down your answers after what discuss them with your groupmates.

1. *Who are the main characters of the story?*
2. *Where is Janice?*
3. *What are the parallels between the past and the present of Paul?*
4. *What are the relationships between the main hero and his father?*
5. *Is the conflict solved at the end of the story?*

Вправа 3.2

Тип: часткове керування, рецептивна, комунікативна, тренувальна, індивідуальна, аудиторна, письмова.

Вид: тест з варіантами відповідей.

Мета: розвинути уміння детального розуміння тексту.

Завдання: Listen to the story one more time. Then go on to the test questions and give your answer to each of them (3 variants each – a, b or c).

1. *What present does Paul’s father give to him?*
a) *an apple* b) *a pineapple* c) *a sundae*
2. *What do Paul thinks of the climate of Australia?*
a) *he can’t stand it* b) *he doesn’t care* c) *he loves it*
3. *“They’re ... each other” said Paul’s mother about some couples.*
a) *annoying* b) *boring* c) *irritating*
4. *What is the financial situation of Richard?*
a) *he’s rich* b) *he’s poor* c) *he has average income*
5. *When was the first time Richard asked Paul for a meeting in a pub?*
a) *when Paul was 17* b) *when Paul was 19* c) *when Paul was 18)*
6. *What is the hint of the main heroes nationality?*
a) *tea with milk* b) *admiring the climate* c) *phrases*
7. *What was Janice’s job?*
a) *seamstress* b) *vendor of clothes* c) *vendor of sewing materials*
8. *What was the color of neighbor cat’s fur?*

a) black b) ginger c) tortoiseshell

9. What did Janice leave to Paul after her disappearing?

a) a note b) a message c) nothing

10. What is Paul's profession?

a) a nurse b) a surgeon c) a secretary

Прослуховування тексту поза аудиторією

3.3 Вправа для розвитку вмінь критичного розуміння тексту, його інтерпретації.

Вправа 3.3

Тип: мінімальне керування, рецептивно-продуктивна, комунікативна, тренувальна, індивідуальна, усна або письмова, самостійне виконання вдома.

Вид: відповіді на запитання як засіб оцінки ХТ.

Мета: розвинути навички критичного мислення.

Завдання: If it is needed, listen to the story again. Answer the questions given below. Write down your answers.

1. How does the title relate to the plot?

2. What are the main issues of the story? Are they topical today?

3. What is the tone and the mood of the story?

4. What is the main idea of the story?

5. What lesson did you learn from this story?

Завершальний етап

Інтерактивний підетап

3.4 Вправа скерована на розвиток вмінь інтерактивного аудіювання.

Вправа 3.4

Тип: мінімальне керування, продуктивна, комунікативна, виконання у парах, усна, аудиторна.

Вид: інтерактивне аудіювання.

Мета: розвиток вмінь обговорювати тексти та ділитися своєю думкою про них.

Завдання: In pairs, share your personal opinion on the short story “Even Pretty Eyes Commit Crimes” by M.J. Hyland. Mind the following:

- *Who was right and who was wrong among Paul’s parents?*
- *Is it even possible to save a marriage?*
- *Comment on the quotation: “Even pretty eyes commit crimes. You should bear that in mind when you start making lady friends”.*
- *Did you like the story? Why? Why not?*

Навчальний підетан

Вправи для розвитку умінь рефлексії та розширення знань.

4.1 Вправа на розвиток метакогнітивних знань.

4.2 Вправа на розвиток лінгвосоціокультурних знань.

4.3 Вправа на розвиток рефлексивних умінь.

4.4 Вправа на розвиток уміння писати рецензії до ХТ, резюме.

Вправа 4.1

Тип: часткове керування, рецептивно-продуктивна, комунікативна, парна або групова, усна, аудиторна.

Вид: обговорення різних стратегій аудіювання.

Завдання: Read the strategies given below. Choose a correct (on your opinion) option in each sentence. Discuss these strategies with your groupmates.

Strategies
1. Try/don't try to prepare for listening by reading the additional information.
2. Read/don't read the questions before listening to a text.
3. Listen two times or more.
4. If you can't understand something at once, listen till you'll get it.
5. Don't write/write down useful or specific information you hear.
6. Follow/don't follow the questions while listening to the text.
7. If you don't know the answer to a question, ask/don't ask a teacher.
8. Even if you don't know the correct answer, try to say at least something.

9. Knowing the background of the author will help you to understand characters better.

10. Try to imagine everything you hear.

Вправа 4.2

Тип: повне керування, продуктивна, комунікативна, усна, виконання в аудиторії.

Вид: відповіді на запитання.

Мета: ознайомити студентів зі структурою сучасних ХТ та розвинути їх рівень розуміння структур.

Завдання: What story structures do you know? What can you say about the structure of this story?

Вправа 4.3

Тип: повне керування, продуктивна, комунікативна, індивідуальна або в парах, письмова або усна, аудиторна.

Вид: обговорення труднощів, що виникли під час аудіювання ХТ, знаходження шляхів їх подолання.

Мета: аналізу результату аудіювання ХТ, організація стратегій та способів подолання можливих труднощів.

Завдання: Name and write down all the problems and difficulties you had while listening to the story. Make two columns, as in the example:

Difficulties:

Solutions:

-

-

-

-

-

-

Вправа 4.4

Тип: повне керування, рецептивно-продуктивна, комунікативна, індивідуальна або в парах, усна, аудиторна.

Вид: прочитання рецензій до тексту, обговорення.

Мета: навчити студентів написанню рецензій до аудіокниг.

Завдання: Read a review of “Even Pretty Eyes Commit Crimes”. Discuss following questions:

- What are peculiarities of audiobook reviews?
- What should you mention in an audiobook review?
- Is this review an ideal example? If not, what would you change?

Review of “Even Pretty Eyes Commit Crimes”

Title: Even Pretty Eyes Commit Crimes

Author: Maria Joan Hyland (M.J. Hyland)

Magic trick:

Showing two characters at different ages and in different moods but always staying true to their essences

This is a deceptively complicated story.

A man comes home from his overnight shift at the hospital to find his father waiting for him with a pineapple. Their ensuing conversation is the story.

Simple, right?

Well, not really.

Consider that we get to know the man, the dad, their relationship, their family history, prejudices, insecurities, strengths and weaknesses all through this conversation.

Well this conversation plus some memories of past conversations.

Remarkably, the two men act differently throughout the story, depending on their age, the moment, or their mood, and yet you never for a second think that the author has lost control. It always feels like the same people. The character development always stays true.

And that’s quite a trick on Hyland’s part.

Reviewer: BCW56 [Short Story Magic Tricks].

Тренувальний підтан

Вправи для розвитку мовленнєвих навичок аудіювання.

5.1 Вправа на розвиток інтонаційних та слухо-вимовних навичок.

5.2 Вправа на розвиток лексичних навичок.

Вправа 5.1

Тип: мінімальне керування, рецептивно-репродуктивна, некомунікативна, індивідуальна, письмова, виконання вдома.

Вид: транскрибування.

Мета: розвиток фонематичного слуху студентів.

Завдання: Listen to a passage from the short story “Even Pretty Eyes Commit Crimes” by M.J. Hyland. Make a transcript of it.

Вправа 5.2

Тип: мінімальне керування, рецептивно-продуктивна, некомунікативна, індивідуальна, письмова, виконання вдома.

Вид: підбір потрібного слова.

Мета: збагатити лексичний словник студентів словами з тексту.

Завдання: Complete the sentences from the short story with words from the box.

straying, locum, pampas, rummaged, neutering, fares, buoyant, cramped, daft, wrenched, flask, iffy

1. I'd walked home to save on bus ... after working a ten-hour night shift.
2. My father frowned at the ... grass that grew wild along the length of the broken fence.
3. It made him ... and, though he was sixty-five, on that morning I was much more beaten and tired than he'd ever been.
4. He suspected Janice of ..., just as he'd suspected my mother.
5. A Tartan picnic ..., six blue plastic cups, and a matching rug.
6. There was no ice in the ice tray, but I ... in the freezer as though there was hope it might be found.
7. The ... is pretty good, but my secretary always behind.
8. Don't be ..., son.

9. You should tell those Greeks upstairs that ... is a relatively cheap and simple operation.

10. She ... the coat from behind his back.

11. A bit ... around the gills.

12. We lived fifteen minutes from Bondi Beach and that's part of the reason why we paid so much rent for such a cramped, gloomy flat.

Рефлексивний етап

Вправи для розвитку умінь смислової обробки інформації та метакогнітивних умінь.

6.1 Вправа на розвиток рефлексивних умінь

6.2 Вправа на розвиток уміння компресії змісту тексту

6.3 Вправа на розвиток умінь критичного оцінювання ХТ

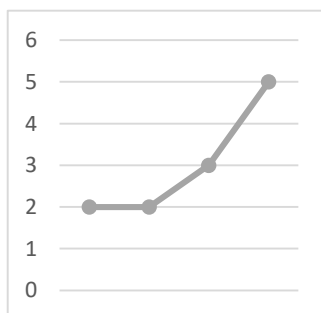
Вправа 6.1

Тип: мінімальне керування, продуктивна, некомунікативна, індивідуальна, контрольна, письмова, виконання вдома.

Вид: будування графіка.

Мета: розвиток рефлексивних вмінь.

Завдання: You can follow your changes, gained skills and abilities by writing a line graph. The vertical axis: percentage of understood information. The horizontal: short stories (independent alternate).

Global comprehension:

five correct answers – 100%

four correct answers – 80%

three – 60%

two – 40%

one – 20%

For understanding your **detailed comprehension**, you can use the common formula: $FS = R - W / (C-1)$. In this formula FS means the score, R – right answers, W – wrong answers, C – number of choices in one question.

Вправа 6.2

Тип: мінімальне керування, репродуктивна, комунікативна, індивідуальна, письмова, виконання вдома.

Вид: написання короткого змісту ХТ.

Мета: розвиток здатності до обробки смислу, інформації, уміння складання резюме (змісту) тексту.

Завдання: Write a describing piece of the short story you've read (50-70 words). Write about plot and all events that took place, but briefly. Don't forget that summary isn't about your personal opinion, so just rewrite some events and don't forget the rules of using quotes if you want to add some.

Вправа 6.3

Тип: мінімальне керування, комунікативна, продуктивна, індивідуальна, письмова, домашня.

Вид: написання рецензії.

Мета: розвиток уміння оцінки твору, уміння висловлення власного враження від твору письмово.

Завдання: Now you should write a review for this short story, following all the rules of writing one. For example, you should write who's the author, length of the audiobook, its setting, emotions you felt etc. If you didn't buy a book by yourself, but only subscribed on a page for 30 days trial period, you must indicate it.

Як вже було зазначено раніше, для фіксації результатів та рефлексії студентам рекомендується вести щоденник аудіювання. У цьому щоденнику вони зазначають свої успіхи у глобальному та детальному розумінні тексту шляхом додавання графіку а також проходження анкети Л. Вандергріфта і Коха. Рецензії та короткий огляд тексту додаються у щоденник та є важливою його складовою. Таким чином, у процесі аудіювання тексту учні не лише сприймають нову інформацію та розв'язують вправи за сюжетом, а й навчаються самоаналізу та умінню висловлювати свої думки та враження.

Отже, у ході нашого дослідження ми виділили основні етапи під час аудіювання тексту, а саме: підготовчий, основний, завершальний. Кожен етап має підетапи, яких в сумі виходить 8: підготовчо-розвивальний, орієнтаційно-мотиваційний, аудиторне та самостійне прослуховування ХТ, інтерактивний, навчальний, тренувальний, рефлексивний. Під час *підготовчого етапу* студенти виконують вправи, які підготовують їх до самого аудіювання, підвищують їх рівень мотивації та складають оптимальну базу для процесу слухання. Вправи *основного етапу* формують розуміння студентом ХТ глобально та детально, допомагають студенту мислити та розуміти смисл тексту. *Завершальний етап* містить вправи, які розвивають здатність студентів до рефлексії, оцінки своєї діяльності та тексту, з яким вони працювали. Враховуючи труднощі, з якими постійно стикаються здобувачі освіти під час аудіювання, ми виокремили три стадії навчання аудіювання ХТ: початкова, середня, просунута. До того ж, ми на прикладі одного тексту продемонстрували використання укладених стратегій, організувавши комплекс вправ, що загалом сприятиме підвищенню аудитивної компетентності майбутніх вчителів англійської мови.

2.3 Організація процесу формування англомовної аудитивної компетентності майбутніх вчителів із використанням аудіокниг художніх творів

Щоб організувати процес навчання аудіюванню ефективно, необхідно враховувати та включати параметри, які характеризують студентів, з якими ми працюємо. Таким чином, ми не можемо не взяти до уваги ті складові, які ми вже виділили раніше, наприклад, об'єкт (ХТ), мета (формування ААК) і, звісно, цільовий курс, в нашому випадку – IV курс бакалаврату конкретної навчальної дисципліни «Практичний курс англійської мови». Протягом навчання ми також очікуємо від студентів певний рівень володіння мовою

(С1.2) та здійснюємо контроль результатів за допомогою відомих засобів – вправ, щоденника аудіювання тощо.

В ході дослідження ми орієнтуємося на прийняту у вищих учбових закладах модульну систему, яка оцінюється заліковими кредитами, які враховують всі види навчальної діяльності студентів. Орієнтовно ми можемо приділяти аудіюванню лише половину загального часу аудиторної роботи, отже, приблизно 2 години на опрацювання одного оповідання і близько 12 оповідань на рік.

Під час організації навчального процесу необхідно обов'язково включити всі супутні етапи контролю рівня сформованості ААК:

- 1) поточний – робота з оповіданням;
- 2) індивідуальний – викладач контролює розуміння ХТ студентом шляхом оцінювання його роботи в аудиторії (усне спілкування) та оцінки самостійної роботи у вигляді заповнення щоденника аудіювання;
- 3) письмовий – перевірка викладачем написаних рецензій та резюме;
- 4) самоконтроль або взаємоконтроль – робота з текстом самостійно чи в групах;
- 5) підсумковий – контрольна робота в кінці модулю.

Як вже зазначалося раніше, для ефективної роботи зі студентами, необхідно проводити з ними підготовку до процесу аудіювання. Оскільки основними труднощами є швидкість мовлення та незнання лексики, варто провести дотекстову роботу для подолання лексичних, фонологічних та граматичних труднощів.

Отже, ми організували приблизну модель організації навчання для IV курсу у вищих учбових закладах, врахувавши всі необхідні пункти і можемо перейти саме до експериментального навчання.

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ АУДИТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ З ВИКОРИСТАННЯМ АУДІОКНИГ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ

3.1 Організація експериментального навчання та інтерпретація результатів

З метою підтвердити ефективність розробленої методики ми маємо провести експеримент серед студентів у чотирьох етапах: організація, реалізація, констатація результатів та їх інтерпретація.

Перш за все, ми маємо зазначити мету та завдання експерименту.

Мета: перевірка ефективності розробленої методики формування ААК.

Завдання:

- формування критеріїв оцінювання студентів;
- здійснення експериментального навчання;
- аналіз отриманих результатів;
- підбиття підсумків ефективності методики.

Об'єкт контролю експерименту: рівень сформованості умінь та навичок аудіювання ХТ (сюди входять критерії, згадані у розділі 2: глобальне розуміння, детальне, критичне та розуміння смислу).

Характер експерименту був навчальним, відкритим та природним. Він передбачав удосконалення рівня ААК студентів, проводився у звичайних навчальних умовах (в аудиторії та самостійно вдома) та дозволив перевірити ефективність розробленої методики.

Експеримент проходив у три етапи.

1. Перший – доекспериментальний зріз. На цьому етапі ми визначали уже наявний рівень сформованості умінь, необхідних для успішного аудіювання, а також рівень зацікавленості студентів, їх мотивації.

2. Експериментальне навчання. Перевірка ефективності методики.

3. Післяекспериментальний зріз. Визначення досягнутого рівня сформованих умінь. Виявлення зміни рівня зацікавленості студентів у аудіюванні ХТ.

Експеримент проводився з використанням прикладів вправ, які ми розробили у розділі 2.

Для участі у експерименті ми взяли дві експериментальні групи студентів IV курсу (далі ЕГ-1, ЕГ-2).

Згідно з результатами експерименту, запропонована нами методика навчання аудіюванню є ефективною, оскільки результати студентів покращилися, що є продемонстрованим у таблиці 3.1

Таблиця 3.1

Порівняльна таблиця середніх показників до- та післяекспериментального зрізів

Група		Середній бал
ЕГ-1	Доексперимент. зріз	24
	Післяексперимент. зріз	45
ЕГ-2	Доексперимент. зріз	22
	Післяексперимент. зріз	40
Максимальна к-сть балів		60

Кількість балів, яка зазначена в таблиці може бути отримана за виконання всіх завдань розробленої методики. У загальну суму входять і ті бали, які студенти отримали за демонстрацію свого уміння розуміння ХТ на всіх рівнях до та після експерименту. Так, наприклад, студенти групи ЕГ-1 за кожний вид розуміння тексту (глобальний, детальний, критичний, смислова

обробка) отримали по 5-7 балів на доекспериментальному етапі, що в сумі вийшло 24. Після експерименту цей показник збільшився до 45, що доводить ефективність запропонованої методики.

Оскільки ми працювали з базовою модульною системою навчання у вищих учбових закладах, а також з системою оцінювання кредитами ECTS, ми маємо можливість підсумувати результати за рівнями у таблиці 3.2.

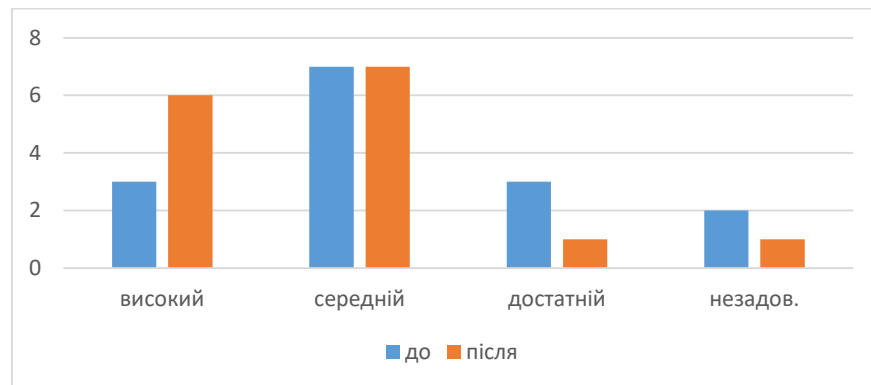
Таблиця 3.2

Результати тестування рівня сформованості англомовної комунікативної компетенції майбутніх вчителів

Рівень сформованості	До експерименту				Після експерименту			
	ЕГ-1 (15 ос.)		ЕГ-2 (13 ос.)		ЕГ-1		ЕГ-2	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
Високий (відмінно)	3	20	2	15	6	40	6	46
Середній (добре)	7	46	8	62	7	46	6	46
Достатній (задовільно)	3	20	2	15	1	7	1	8
Низький (незадов.)	2	14	1	8	1	7	0	0

Отримані результати вкотре доводять ефективність обраної методики, а тому для кращої візуалізації додаємо гістограму з результатами однієї групи.

Рівні сформованості англомовної комунікативної компетенції майбутніх вчителів в групі ЕГ-1

3.2 Методичні рекомендації щодо формування англомовної аудитивної компетентності майбутніх вчителів із використанням аудіокниг художніх творів

Проводячи роботу над цим дослідженням, ми займалися опрацюванням нових та сучасних матеріалів у практиці навчання іноземних мов (як зарубіжна, так і вітчизняна). Базуючись на цих матеріалах, ми маємо змогу виділити певні особливості запропонованої нами методики.

1. Циклічна організація. Методика поєднує аудиторну та домашню роботу на кожному етапі роботи з текстом та ефективно здійснює всі три стадії (початкова, середня, просунута) для розвитку уміння аудіювання ХТ.

2. Успішно проходить підготовка майбутніх учителів до аудіювання ХТ. Необхідні уміння (стратегічні, уміння рефлексії) розвиваються завдяки інтенсивній роботі в аудиторії (сам процес аудіювання), домашній роботі (виконання вправ та самостійне прослуховування ХТ) і веденню щоденника аудіювання.

3. Реалізований ситуативний підхід під час роботи з текстом. Студенти набувають обізнаності з ситуаціями, які фігурують у ХТ, навчаються бачити

зв'язок автора з підібраними ним мовними засобами та інтерпретують характери персонажів, отримуючи і розвиваючи дискурсні, контекстуальні та фонові знання.

4. Відбувається комплексна робота над розвитком умінь контактного та дистантного аудіювання з метою підвищення здатності студентів до розуміння смислу ХТ, його змісту і з метою розвитку вмінь висловлення власної думки, оцінки твору.

5. Навчальна аудитивна діяльність з текстом поєднала роботу над покращенням умінь аудіювання шляхом об'єднання критичного, детального та глобального аудіювання з індивідуальним розвитком слухо-вимовних та інтонаційних навичок студентів.

6. Використана система вправ скерована на самостійну роботу студентів, проте навчає співпраці у парах та групах. До того ж, студенти розвивають здатність до критичного мислення, рефлексивних та аудитивних умінь і опановують стратегії роботи з ХТ.

Результати нашого дослідження дозволяють нам скласти методичні рекомендації щодо формування ААК майбутніх вчителів за допомогою аудіотекстів художніх творів, за якими стає можливим ефективно введення розробленої нами методики у навчальний процес.

Як ми вже зазначали раніше, під час розробки занять ми враховували механізми (психологічні і переробки інформації) та психічні процеси аудіювання (увага, сприйняття, мислення, пам'ять), які потрібно покращувати та вдосконалювати.

Мета нашого дослідження з формування ААК має поєднувати роботу над розвитком умінь інтерактивного та дистантного аудіювання. Дистантно студенти прослуховують ХТ, а інтерактивною частиною процесу є саме обговорення тексту між одногрупниками. Займаючись інтенсивним аудіюванням під контролем викладача (аудиторним), студенти готуються до екстенсивного (самостійного вдома), а поєднавши ці два види роботи, ми організували повноцінний цикл навчання. Варто зазначити і те, що ми

врахували людський фактор – ймовірність того, що студенти будуть надто стривожені в аудиторії та не зможуть належним чином сприймати ХТ, на прослуховування якого виділяється 15-30 хв, тобто, всього 2 рази в аудиторії. Даний факт вкотре доводить необхідність самостійного прослуховування в конкретних умовах, де кількість разів необмежена.

Також ми вважаємо за необхідне організувати ознайомлення студентів зі структурною композицією ХТ, оскільки це полегшує розуміння змісту та смислу тексту. Наша методика сприяє розширенню необхідних знань про твори сучасних авторів, а це допоможе студентам на слух швидко орієнтуватися у тексті та розуміти хронологію його подій і структуру.

Для того, щоб посприяти розвитку необхідних умінь студентів, ми висвітлили та включили у комплекс вправ наступні стратегії: передбачення змісту ХТ, використання фонових знань, уявлення подій тексту, мислення образами, письмове занотовування отриманої інформації, побудова сюжету в уяві під час прослуховування, транскрибування незнайомих слів, можливий здогад щодо їх значення, проте не зациклювання на них під час самого процесу аудіювання, прослуховування тексту фрагментарно по 5 хв, ведення щоденнику аудіювання, переказ ХТ та ін.

Навчання аудіюванню ХТ відбувається ефективно у тому випадку, коли навчальні матеріали відібрані правильно. Раціональний відбір відбувається із урахуванням певних критеріїв:

- інтенсивне: доступність, посиленість, професіоналізм озвучення, репрезентативність, актуальність, високохудожність, тематичність, зміст;
- екстенсивне: відповідність жанру та змісту інтересам студентів, доступність.

Проте, підбір ХТ має проходити не лише згідно з жанрами та авторським різноманіттям, але й за багатством та варіативністю мовлення (гендерні ознаки, соціокультурні, вікові, національні, акцент, діалект, соціальні тощо). Навіть ненормативне мовлення може посприяти збільшенню досвіду студентів.

Під час роботи в аудиторії важливо забезпечити студентів та викладачів необхідною апаратурою задля трансляції звуку у відмінній якості, оскільки навіть низька гучність звучання та погана якість аудіо з малозрозумілим на слух текстом може призвести до того, що реципієнти перейдуть в стан тривоги та розсіяності через страх пропустити важливу інформацію.

У свою чергу, при роботі самостійно кожен студент має бути забезпеченим аудіозаписом відмінної якості щоб він міг його прослухати на будь-якому пристрої.

Як ми вже зазначали раніше, навчання аудіюванню за нашою методикою відбувається поетапно.

1. Підготовчий етап – найперший. Студенти готуються до процесу аудіювання, формують горизонт слухацьких очікувань, намагаються передбачити зміст ХТ. Також студенти готуються самостійно шляхом виконання вправ та ознайомлення з лексикою. Викладач організовує роботу так, щоб можливі труднощі звести до мінімуму та займається підвищенням мотивації студентів.

2. Основний етап. Саме на цьому етапі розвивається розуміння тексту на глобальному, детальному та критичному рівнях. Текст прослуховується 2-3 рази, а викладач дає вправи, які не будуть відволікати студентів від самого процесу слухання, але будуть служити підтримкою та опорою. Як і в попередньому розділі, проводиться не лише аудиторна робота під контролем викладача, але й самостійна. До того ж, домашня робота є важливою складовою, оскільки аудиторного часу явно недостатньо для того, щоб повністю опрацювати текст.

3. Завершальний етап. Аудиторна робота відбувається інтерактивно шляхом комунікації студентів з метою обговорення ХТ, висловлення своєї думки про нього. Під час самостійної роботи учні заповнюють анкети та пишуть рецензію.

Ми розробили методику, яка навчає аудіюванню на трьох стадіях, де початкова є ознайомчою – лише формуються базові знання стратегій

аудіювання ХТ, а рівень тривожності студентів намагаються знизити. Просунута стадія передбачає не лише роботу з текстом, але й з додатковими матеріалами, які стосуються самого ХТ (наприклад, інтерв'ю з автором).

Окремо від саме комплексу вправ, який ми розробили, ми можемо порадити студентам постійно розвивати свої навички вимови та інтонації, транскрибувати уривки ХТ, розширювати лексичний запас, самостійно читати книги вголос та читати за диктором під час слухання аудіозапису.

Говорячи про проведений нами експеримент, ми довели ефективність його введення та супутнього підвищення англомовної аудитивної компетентності майбутніх вчителів.

ВИСНОВКИ

Це дослідження присвячене проблемі формування англомовної аудитивної компетентності і його організація довела, що хоча проблема і перебуває в центрі уваги вітчизняних та зарубіжних науковців, вона все ще є недостатньо опрацьованою та невирішеною. Завдяки аналізу досліджень та роботі з сучасними текстами було враховано певні положення, які дозволили нам оцінити ситуацію.

Таким чином, ми визначили основні психічні процеси та механізми аудіювання: пізнавальні психічні процеси (увага, сприйняття, мислення), процеси художнього сприйняття (уява, емоції, почуття, аперцепція, образне та асоціативне мислення), психологічні механізми (мовленнєвий слух, внутрішнє промовляння, прогнозування, осмислення, пам'ять) та механізми смислової обробки інформації (перекодування, компресія, розширення, трансформація). Проаналізувавши функціонування перерахованих процесів та механізмів, ми сформувавши передумови формування аудитивної компетентності майбутніх учителів з допомогою художніх творів: орієнтація на інтереси студентів, розвиток умінь аналізу та сприйняття почутого, розвиток психологічних механізмів, формування орієнтирів з метою налаштувати аперцепцію студентів, створення умов для мінімізації тривожності студентів та активізації їх власних вражень та думок.

Досліджуючи аудіокниги ми також виділили основні характеристики сучасних оповідань. Так, сучасні твори досить варіативні та розкривають різні культури соціальні класи та вік персонажів, що відбувається завдяки відбору диктора, який або належить до певної культури, або володіє достатнім рівнем професіоналізму аби максимально точно передати особливість, яку потрібно висвітлити. Сучасні тексти до того ж є нетиповими та різноманітними, а елементом, який підігріває цікавість потенційних слухачів є деяка містичність або недоказаність сюжету. Необхідно також згадати, що особливо в останні

роки значно підвищилась зацікавленість студентів у темі психології (тексти з внутрішнім монологом та діалогом) та у текстах, які відбивають навколишній світ та передають актуальні ситуації. Наприклад, твори, в яких основною темою є сімейний конфлікт, що буде привабливою характеристикою для певної цільової аудиторії або гостросоціальні теми, такі, як: війна, тероризм, расизм та ін.

Результативність сприйняття тексту залежить також і від основних ознак оповідань, оскільки ці ознаки можуть як спростити сприйняття тексту, так і ускладнити його. Як приклад варто згадати сленг, лексичні одиниці та професіоналізми, які можуть бути не всім зрозумілими. А такі сюжетні особливості, як містичність, гумор, сарказм та ін. навпаки – можуть зацікавити студентів та покращити їх сприйняття. Окрім ознак оповідань важливими є також суб'єктивні чинники студентів, до яких відносяться вікові особливості, рівень володіння мовою, здібності, власні якості та особливості психологічні. У зв'язку з тим, що на процес аудіювання впливає безліч факторів, було встановлено, що є необхідною організація роботи в аудиторії та поза її межами з метою повного, або часткового усунення можливих труднощів різного характеру.

Визначено види художніх творів, які поділяються на види: навчальне, автономне, дистантне та інтерактивне, інтенсивне та екстенсивне. Студенти, у свою чергу, мають оволодіти розумінням аудіювання на декількох рівнях: глобальне, детальне, критичне.

Організовано навчання аудіюванню у вигляді системи вправ до трьох етапів: підготовчий (підняття мотивації та зацікавленості студентів), основний (розвиток розуміння на рівнях) та завершальний (аналіз, рефлексія, удосконалення умінь вираження вражень, власної думки).

Запропоновано модель формування англомовної аудитивної компетентності, за якої процес навчання організований циклічно – поєднує аудіювання в аудиторії та в домашньому середовищі. Дана організація передбачає оволодіння компетенцією у трьох циклах: початковий, середній та

просунутий, при якому просунутий рівень передбачає роботу з текстами високої складності.

Ефективність організованої методики формування англомовної аудитивної компетентності було доведено шляхом проведення експериментального навчання серед студентів вищого навчального закладу, результати якого вийшли задовільними.

Укладено методичні рекомендації формування англомовної аудитивної компетентності із використанням аудіокниг художніх творів.

Проведене дослідження допомогло знайти спосіб організації занять з англійської мови, який є результативним, підвищує мотивацію студентів та зацікавлює їх у майбутньому становленні вчителями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бочкарьова О. Ю. Методика навчання майбутніх учителів англійської мови професійно спрямованого аудіювання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2007. 281 с.
2. Буднік А. О., Курган К. С. Особливості сприймання художнього стилю студентами-інофонами. *Українська мова у світі* : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 8-9 лист. 2012 р.). Львів, 2012. С. 69–77.
3. Варій М. Й. Загальна психологія : підручник 3-тє вид. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 1007 с.
4. Вікович Р. І. Методика навчання студентів мовних спеціальностей аудіювання англійськомовних теленовін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2010. 359 с.
5. Воробйова М. В. Психолінгвістичні аспекти перекодування вербальних знаків невербальними у процесі актуалізації змісту інтерсеміотичних алюзивних засобів (на матеріалі англійськомовного публіцистичного дискурсу). *Нова філологія*. 2012. № 53. С. 38–41.
6. Говорун С. В. Развитие навыков и умений аудирования у студентов востоковедов, изучающих английский язык : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Санкт-Петербург, 2016. 270 с.
7. Гупка-Макогін Н. І. Навчання майбутніх фахівців з міжнародної економіки професійно орієнтованого англійськомовного аудіювання у процесі самостійної роботи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Тернопіль, 2016. 209 с.
8. Задорожна І. П. Організація самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англійськомовною компетентністю в аудіюванні. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка*. 2013. № 1. С. 89–96.

9. Задорожна І. П. Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англомовною комунікативною компетенцією : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Київ, 2012. 770 с.

10. Захарова О. Ю. Обучение аудированию аутентичных текстов-интервью учащихся старших классов школ с углубленным изучением английского языка : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Сыктывкар, 2009. 192 с.

11. Златніков В. Г. Методика навчання професійно орієнтованого аудіювання англійською мовою курсантів вищих військових навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2012. 230 с.

12. Кожедуб Л. Г. Формування у майбутніх філологів німецькомовної компетенції в читанні на основі інтерпретації художніх текстів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2010. 305 с.

13. Котов М. В. Адаптивні стратегії полікультурної дискурсивної особистості в англомовному комунікативному просторі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2014. 20 с.

14. Краснов А. Н., Слоева Е. А., Мензул Е. В. Психолінгвістика : учеб. пособие для студентов факультета «Медицинская психология». Изд. 2-е, испр. и доп. Самара, 2012. 117 с.

15. Малушко Е. Ю. Методика формування иноязычної профільної аудитивної компетенції магістрантів лінгвістики (на основі інфокомунікаційної технології подкастів, англійський мовний матеріал) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Волгоград, 2013. 229 с.

16. Мартиненко О. Є. Методика формування англомовної компетентності майбутніх перекладачів в аудіюванні в умовах заочної форми навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2017. 390 с.

17. Мацнева О. А. Навчання майбутніх учителів розуміння англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2009. 261 с.

18. Методика навчання іноземних мов і культур : теорія і практика : підручник / О. Б. Бігич та ін. ; за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
19. Михина А. Методика формування стратегій аудирования у студентів неязыкового вуза : англійський язык : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Улан-Удэ, 2009. 268 с.
20. (НШНП) Нова школа і нові правила. URL : <https://rubryka.com/article/nova-shkola-i-novi-pravyla/> (дата звернення: 12.07.2023).
21. Новоградська-Морська Н. А. Навчання майбутніх маркетологів професійно орієнтованого аудіювання з використанням автентичних англійських відеофономатеріалів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2014. 228 с.
22. Орлова О. В. Сприйняття як літературознавча проблема. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1574/1/Orlova.pdf> (дата звернення: 18.07.2023).
23. Остапова О. І. Особливості реалізації категорії оцінки в художньому англійському дискурсі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2014. № 10. С. 160–163.
24. Партико Т. Б. Загальна психологія : підручник. Київ, 2008. 416 с.
25. Подосиннікова Г. І. Навчання студентів-філологів ідіоматичних предикативних конструкцій англійського розмовного мовлення на матеріалі автентичних художніх текстів : автореф. дис ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2002. 24 с.
26. Позняк Д. В. Обучение студентов языкового вуза самостоятельному совершенствованию сложных аудитивных умений иноязычной речи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Екатеринбург, 2007. 231 с.
27. (РНУШ) Реформа «Нова українська школа» навчання англійської мови у початковій та базовій школі (1 – 9 класи). URL :

<https://www.britishcouncil.org.ua/programmes/english/schools/teaching-english-in-primary-and-basic-school> (дата звернення: 12.07.2023).

29. Сіваченко О. О. Навчання аудіювання англомовних драматичних творів студентів старших курсів мовних спеціальностей : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2009. 284 с.

30. Скляренко Н. К. Типологія вправ в інтенсивному навчанні іноземних мов. *Гуманістичні аспекти лінгвістичних досліджень і методики викладання іноземних мов* : зб. наук. пр. Київ, 1992. С. 9–14.

31. Словник лінгвістичних термінів : лексикологія, фразеологія, лексикографія / уклад. : М. І. Голянич та ін. Івано-Франківськ : О. М. Голіней, 2011. 268 с.

32. Смелякова Л. П. Теоретические основы отбора художественного текстового материала для языкового вуза : (на материале английского языка) : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Санкт-Петербург, 1993. 32 с.

33. Соломонова А. А. Лингводидактическое описание ключевых компетенций иностранного студента-филолога : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Москва, 2010. 24 с.

34. Тарасова О. В. Термінологічний словник курсу «Основи психології та педагогіки». Кривий Ріг, 2005. 59 с.

35. Трибуханчик А. М. Стилїстика англійської мови (для заочного відділення) : навч. посіб. Ніжин, 2001. 100 с.

36. Фіть Л. В. Популяризація видання засобами книжкового дизайну. *Український інформаційний простір*. 2014. № 2. С. 225–232.

37. Харченко Н. В. Аудіювання як вид мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку. *Серія : Психолінгвістика*. 2012. № 9. С. 129–137.

38. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса. Волгоград, 2000. 368 с.

39. Bartsch-Parker E. Lonely Planet British Phrasebook. Lonely Planet, 1999. 300 p.

40. Brown G., Yule G. *Discourse Analysis*. Cambridge : Cambridge University Press, 1983. 283 p.
41. Brown J. E. *Evaluation of Audio Books : A Guide for Teachers*. The ALAN Review. 2003. URL : <https://scholar.lib.vt.edu/ejournals/ALAN/v30n3/pdf/brown.pdf> (дата звернення: 29.07.2023).
42. Brumfit Ch. , Carter R., *Literature and language teaching*. Oxford : Oxford University Press, 1986. 289 p.
43. Buck G. *Assessing Listening*. Cambridge : Cambridge University Press, 2001. 274 p.
44. Burkey M. *Audiobooks for youth : a practical guide to sound literature*. Chicago : ALA, 2013. 112 p.
45. Chodak G., Suchacka G. An experiment with Facebook as an advertising channel for books and audiobooks. *Information Systems Architecture and Technology : Proceedings of 37th International Conference on Information Systems Architecture and Technology – ISAT 2016 – Part I. Advances in Intelligent Systems and Computing*. Cham : Springer, 2017. Vol 521. P. 221–233.
46. (CIIRC) Cultural interference in reading comprehension : an alternative explanation. URL : <https://www.jstor.org/stable/25744088> (дата звернення: 15.08.2023).
47. Even Pretty Eyes Commit Crimes. URL : <https://www.audiobooks.com/audiobook/bbc-international-short-story-award-2012-10-shortlist-titles/405913> (дата звернення: 20.08.2023).
48. Flowerdew J. *Discourse in English Language Education*. New York : Routledge, 2013. 230 p.
49. Goh C. C., Cross J., Miller L., Brown C., Chang A. C. S. A special issue on second and foreign language listening pedagogy and assessment. *International Journal of Innovation in English Language teaching and Research (Editorial)*, 2014. 3(2). P. 113–119.

50. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. Pearson Education Limited, 2007. 448 p.
51. Joyce G. Saricks. Read on – audiobooks : reading lists for every taste. Santa Barbara, Calif. : Libraries Unlimited, 2011. 145 p.
52. Literary Analysis vs. Plot Summary vs. Plot Interpretation. URL : http://www.syracusecityschools.com/tfiles/folder718/Unit%2003%20Literary_Analysis_vs_Plot_Summary_vs_Plot_Interpretation.pdf (дата звернення: 23.08.2023).
53. Olshtain E., Celce-Murcia M. Discourse analysis and language teaching. The Handbook of Discourse Analysis / ed. by D. Schiffrin, D. Tannen, H. E. Hamilton. USA, 2002. P. 707–724.
54. Pilott M. How to Teach a Language. Xlibris Corporation, 2013. 156 p.
55. Rubery M. Audiobooks, literature and sound studies. 2011 New York : Routledge, 2011. 247 p.
56. Rost M. Listening as an active and thinking process. Scaffolding Language, Scaffolding Learning : Teaching Second Language Learners in the Mainstream Classroom / Gibbons P. Non-Journal. 2002. 165 p.
57. Short Story Magic Tricks. URL : <https://shortstorymagictricks.com/2021/12/09/even-pretty-eyes-commit-crimes-by-m-j-hyland/> (дата звернення: 24.08.2023).
58. (TBBCISSA) The BBC International Short Story Award 2012 / L. Caldwell, M. J. Hyland, D. Levy, K. Lee, A. Ross, C. Womersley, M. Penkov, J. Gough, C. Tiffany, H. Rose-Innes. England : Comma Press, 2012. 198 p.
59. The BBC National Short Story Award 2012 (Shortlist) (Unabridged) : [audiobook] / L. Caldwell, M. J. Hyland, D. Levy, K. Lee, A. Ross, C. Womersley, M. Penkov, J. Gough, C. Tiffany, H. Rose-Innes. (10 chapters : 58 MB). 4h 7m. BBC Worldwide Limited, 2012. (Audio download). 214 p.
60. The BBC National Short Story Award 2013 / L. Blower, L. Greenlaw, S. Hall, L. Shriver, L. Wood. England : Comma Press, 2013. 116 p.
61. Vandergrift L., Goh Ch. C. M. Teaching and Learning Second Language Listening. Metacognition in action. New York : Routledge, 2012. 315 p.

SUMMARY

The present paper is dedicated to the process of formation of English auditory competence of future teachers.

The subject of the research is the method of forming the English-language auditory competence of future teachers using audio books of modern English-language stories.

The aim is to develop and experimentally test the method of forming the English auditory competence of future teachers using audio books of works of art.

The theoretical and methodological foundations are: methods of using audio and video materials with the help of modern teaching tools (O. Sivachenko, O. Zakharova, N. Novogradaska-Morska), organization of extracurricular work (D. Pozniak, I. Zadorozhna), formation of motivation (I Zadorozhna), professional listening training (O. Bochkaryova), taking into account the variability of the modern English language (O. Matsneva).

Conducting experimental training proved that the problem with the formation of English auditory competence is still relevant, however, with proper organization of the educational process, improving students' skills is possible and effective. During the experiment, the students observed an increased level of motivation, activity, and a reduced level of anxiety and absent-mindedness. Working systematically independently at home and in the classroom, students achieved high results and proved the effectiveness of our proposed methodology.

Keywords: *English auditory competence, audio books, listening, future teachers, criteria for selecting artistic texts, system of exercises, modern stories*

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Дудка Юлія Олександрівна, студент(ка) 2 курсу магістратури, форми навчання денної, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійна програма Мова і література (англійська), адреса електронної пошти schoolakk1025@gmail.com,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Формування англомовної аудитивної компетентності майбутніх учителів з використанням аудіокниг художніх творів» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата

Підпис

Ю. О. Дудка

ПІБ (студент)